

Ekonomiska utsikter i Norden 2005

Nordiska konjunkturgruppens redogörelse hösten 2004

1. NORDEN	2
1.1 DEN EKONOMISKA POLITIKEN	2
1.2 DEN INTERNATIONELLA UTVECKLINGEN	2
1.3 DEN EKONOMISKA UTVECKLINGEN I NORDEN	3
1.4 ARBETSMARKNADEN.....	4
1.5 PENNINGPOLITIKEN OCH PRIS- OCH KOSTNADSUTVECKLINGEN.....	4
1.6 DE OFFENTLIGA FINANSERNA	5
1.7 BYTESBALANSEN	6
2. DANMARK	10
2.1 DEN ØKONOMISKE POLITIK.....	10
2.2 UDVIKLINGEN I DANSK ØKONOMI.....	11
3. FINLAND	15
3.1 DEN EKONOMISKA POLITIKEN	15
3.2 DEN EKONOMISKA UTVECKLINGEN	15
4. ISLAND	20
4.1 DEN EKONOMISKA POLITIKEN	20
4.2 DEN EKONOMISKA UTVECKLINGEN	20
4.3 UTSIKTERNA PÅ MEDELLÅNG SIKT	21
5. NORGE	24
5.1 DEN ØKONOMISKE POLITIKKEN	24
5.2 DEN ØKONOMISKE UTVIKLINGEN	25
6. SVERIGE	28
6.1 DEN EKONOMISKA POLITIKEN	28
6.2 DEN EKONOMISKA UTVECKLINGEN	28
6.3 UTSIKTERNA PÅ MEDELLÅNG SIKT	30

1. Norden

1.1 Den ekonomiska politiken

Gemensamma mål för den ekonomiska politiken i de nordiska länderna är hög ekonomisk tillväxt, hög sysselsättning och prisstabilitet. En grundläggande förutsättning för att uppnå dessa mål är en väl avvägd makroekonomisk politik baserad på sunda offentliga finanser.

Den demografiska utvecklingen, med en påtagligt ökande andel äldre i befolkningen under det närmaste halvsekle, ställer ökade krav på sunda offentliga finanser redan i dagsläget. För att kunna bibehålla en väl utvecklad ekonomisk välfärd i framtiden krävs ett högt sparande i den offentliga sektorn under de kommande åren och ansträngningar för att öka antalet personer i arbete.

1.2 Den internationella utvecklingen

Den internationella konjunkturuppgång som inleddes 2003 har gått in i en lugnare fas samtidigt som den har breddats till att omfatta flera regioner och sektorer. Konjunkturen i Förenta staterna har fortsatt att utvecklas gynnsamt. Tillväxten i stora delar av Asien förefaller ha dämpats något, men förväntas ligga kvar på en relativt hög nivå nästa år. Den japanska ekonomin har utvecklats bättre än på länge och tillväxten i Kina är fortsatt stark. I euroområdet har konjunkturen stärkts och tillväxtutsikterna nästa år är goda.

Oljepriset har stigit kraftigt, från 20 dollar per fat i början av 2002 till över 50 dollar per fat under hösten 2004, och utgör en källa till osäkerhet om den framtida utvecklingen. Den kraftiga ökningen av efterfrågan på olja från Kina, en fortsatt hög efterfrågan från Förenta staterna och en ökad risk för produktionsstörningar i samband med den osäkra politiska situationen i Mellanöstern, är exempel på faktorer som har bidragit till den kraftiga prisuppgången. Om det höga oljepriset blir varaktigt kommer det att dämpa uppgången i den internationella konjunkturen.

Tillväxten i Förenta staterna, som under konjunkturuppgången har stimulerats av en mycket expansiv finans- och penningpolitik, drivs nu i allt högre grad av mer självbärande faktorer såsom ökade investeringar. En fortsatt positiv utveckling av företagets vinster i kombination med ett starkt företagsförtroende och ett gynnsamt ränteläge, talar för en fortsatt investeringsuppgång. I takt med att efterfrågan på arbetskraft har ökat så har situationen på arbetsmarknaden också förbättrats. Arbetslösheten har minskat och sysselsättningen har återhämtat sig. De senaste årens dollarförsvagning och den ökade internationella efterfrågan har inneburit en stimulans för exportsektorn. Bytesbalansunderskottet är dock fortsatt mycket stort och utgör tillsammans med det stora federala budgetunderskottet och det höga oljepriset ett orosmoln för den framtida utvecklingen.

Återhämtningen i euroområdet inleddes senare och har varit svagare än i Förenta staterna. Förra årets uppgång i den internationella konjunkturen innebar visserligen ökad export, men den inhemska efterfrågan var mycket svag. I år har konjunkturen breddats, och BNP-tillväxten förväntas utvecklas mer positivt under 2005 då exporten tilltar samtidigt som investeringarna ökar. Strukturella problem och ansträngda offentliga finanser, främst i de tre största ekonomierna i euroområdet, förutses bidra till att tillväxten de närmaste åren blir lägre i euroområdet än i EU som helhet.

Privata investeringar och en ökning av exporten, främst till Kina, bidrar till att Japans BNP-tillväxt i år väntas bli högre än på länge. Samtidigt kvarstår en rad underliggande strukturella problem som gör den framtida utvecklingen osäker. Den japanska ekonomin fortsätter att brottas med problem såsom deflation, ineffektiv kreditgivning och snabbt stigande offentlig skuld.

1.3 Den ekonomiska utvecklingen i Norden

Konjunkturen i Norden har det senaste året bl.a. kännetecknats av tilltagande ekonomisk tillväxt över trend, låg inflation och överskott i de offentliga finanserna. En av de viktigaste drivkrafterna bakom den tilltagande ekonomiska tillväxten i flera nordiska länder är den goda utvecklingen av hushållens konsumtion som har följt av det låga ränteläget och av inkomstskattesänkningar. Under året har uppgången i den internationella konjunkturen bidragit till ökad export från Norden, vilket gör att trenden med bytesbalansöverskott håller i sig. I takt med att konjunkturen breddats har även investeringarna börjat vända uppåt. Ett gemensamt drag och en drivkraft bakom den påbörjade investeringsuppgången i flera nordiska länder är att bostadsbyggandet utvecklas i god takt. I likhet med tidigare konjunkturuppgångar utvecklas sysselsättningen med en viss eftersläpning.

BNP-tillväxten i Danmark förväntas bli 2,2 % i år och 2,5 % 2005. Uppgången i år beror till stor del på en god utveckling av den inhemska efterfrågan där hushållens konsumtion bl.a. stimuleras av inkomstskattesänkningar och låga räntor. Framöver förväntas den förbättrade internationella konjunkturen stärka den danska exporten, och ett ökat kapacitetsutnyttjande beräknas leda till ökade investeringar.

I Finland bedöms BNP öka med 2,9 % i år. Precis som i Danmark drivs tillväxten främst av en stark privat konsumtion som också stöds av skattesänkningar. Under 2005 beräknas en något svagare utveckling av konsumtionen delvis motverkas av en allt starkare export och av att investeringarna tilltar. BNP-tillväxten beräknas då bli 2,7 %.

Islands BNP förväntas växa med 5,5 % 2004 och med 5,0 % 2005. Tillväxten är starkt kopplad till två stora investeringsprojekt för utbyggande av smältverk för aluminium under perioden 2003-2009. Största insatserna i projekten kommer att göras under perioden 2005-2006, och den totala investeringssumman beräknas uppgå till 235 miljarder isländska kronor, vilket motsvarar drygt en fjärdedel av innevarande års BNP.

Efter en svag utveckling under 2003 beräknas BNP för fastlands-Norge öka med 3,2 % i år och med 3,1 % 2005. Det är främst hushållens konsumtion som driver tillväxten med stöd av låga räntor. Investeringarna växer i god takt, och i likhet med de flesta övriga länder i Norden medför den internationella konjunkturen att exportutsikterna förbättras framöver.

I Sverige förväntas BNP-tillväxten bli 3,5 % i år och 3,0 % 2005. Den ekonomiska tillväxten har hittills drivits i högre grad av en starkare exportutveckling jämfört med de övriga nordiska länderna. Investeringarna har vänt upp under året och bedöms öka framöver, och hushållens konsumtion beräknas bli fortsatt god. Detta medför att BNP-tillväxten nästa år kommer att drivas i högre grad av en starkare inhemsk efterfrågan.

1.4 Arbetsmarknaden

Återhämtningen i konjunkturen i Norden liknar tidigare uppgångar i bemärkelsen att sysselsättningen utvecklas med en viss eftersläpning. Till denna eftersläpning bidrar också det faktum att produktivitetstillväxten har varit hög under konjunkturuppgången. Trots att konjunkturen tilltagit sedan en tid tillbaka så är efterfrågan på arbetskraft alltså svag i flera nordiska länder, och det dröjer till 2005 innan arbetslösheten sjunker märkbart. Den genomsnittliga arbetslösheten är lägre i Norden än i euroområdet.

I Danmark bedöms antalet sysselsatta i år öka med 0,4 % samtidigt som arbetslösheten beräknas bli 6,0 %. I takt med den inhemska konjunkturförstärkningen och den förväntade exportökningen ökar antalet sysselsatta nästa år med 0,8 % medan arbetslösheten sjunker till 5,3 %. I Finland förväntas antalet sysselsatta i år sjunka med 0,3 %. Trots detta sjunker arbetslösheten något, vilket beror på att utbudet av arbetskraft minskar. Den genomsnittliga arbetslösheten bedöms bli 8,8 % i år. Nästa år förväntas antalet sysselsatta stiga med 0,5 % medan arbetslösheten beräknas bli 8,5 %. Den relativt höga arbetslösheten i Finland är till stor del strukturell.

På Island förväntas den relativt höga ekonomiska tillväxten medföra en ökad efterfrågan på arbetskraft och en sjunkande arbetslöshet. Antalet sysselsatta ökar med 2,4 % både i år och nästa år, medan arbetslösheten beräknas bli 3 % i år och 2,8 % 2005. Den ökade aktiviteten i den norska ekonomin gör att antalet sysselsatta förutses öka med 0,3 % i år och med 0,8 % 2005. Arbetslösheten faller i år marginellt och beräknas bli 4,4 %. Nästa år förväntas arbetslösheten falla till 4,1 %.

Trots den goda BNP-tillväxten sjunker antalet sysselsatta i Sverige i år med 0,6 %. Den allmänna konjunkturförbättringen bedöms emellertid på sikt leda till att efterfrågan på arbetskraft ökar. Nästa år ökar antalet sysselsatta med 0,8 % vilket beräknas leda till att arbetslösheten sjunker från 5,6 % till 5,1 %.

1.5 Penningpolitiken och pris- och kostnadsutvecklingen

Penningpolitiken i Norden styrs av ländernas egna centralbanker, utom i Finland där den styrs av den Europeiska centralbanken, ECB. Det övergripande penningpolitiska målet i de nordiska länderna är prisstabilitet. Prisstabilitetsmålet kännetecknas av att centralbankerna strävar efter att hålla en låg och stabil inflation, främst med hjälp av styrräntor.

Danmarks penningpolitik är inriktad på att kronan ska följa euron inom ett fluktuationsband på +/- 2,25 procentenheter. Ränteutvecklingen blir under dessa förhållanden densamma som i euroområdet. I euroområdet, dit Finland hör, sätter ECB styrräntan för att uppnå sitt primära mål, att bibehålla prisstabilitet. Prisstabilitetsmålet är att hålla inflationen på nivåer strax under 2 %.

Islands penningpolitik kännetecknas sedan 2001 av en självständig centralbank vars mål är prisstabilitet. Den isländska centralbankens målsättning är att inflationen ska vara omkring 2,5 % med ett toleransintervall på +/- 1,5 procentenheter. Det operativa målet för den norska penningpolitiken är att hålla inflationen omkring 2,5 % med ett toleransintervall på +/- 1 procentenhet. Den svenska penningpolitiken styrs av Riksbanken som också har ett prisstabilitetsmål. Riksbankens mål är att hålla inflationen omkring 2 % med ett toleransintervall på +/- 1 procentenhet. För att uppnå detta mål sätter Riksbanken nivån på den så kallade reporäntan i den svenska ekonomin.

Inflationen har varit låg i Norden de senaste åren. I år blir inflationen fortsatt låg till följd av fallande importpriser och fallande priser på vissa varor och tjänster. Måttliga löneökningar i flera nordiska länder och en hög produktivitetstillväxt gör att kostnadstrycket förväntas bli förhållandevis lågt även framöver.

Fallande importpriser, prisfall på vissa dagligvaror och relativt små löneökningar gör att inflationen i Danmark i år beräknas falla från 2,1 % till 1,4 %. Under 2005 leder den ökade efterfrågan och avtagande effekter av innevarande års prisfall till att inflationen stiger till 1,8 %. I Finland beräknas inflationen i år bli mycket låg, 0,2 %, vilket främst beror på att alkoholpriserna har sänkts. Under 2005 avtar effekten av denna prissänkning och inflationen beräknas då bli densamma som i Danmark, dvs. 1,8 %.

På Island, där kostnadstrycket är starkt kopplat till de stora investeringsprojekten, beräknas inflationen uppgå till 3,0 % i år och 3,5 % 2005. Den norska inflationen förväntas bli låg i år, 0,5 %, vilket bl.a. beror på fallande importpriser och prisfall på enklare varor och tjänster. Nästa år beräknas inflationen stiga till 2,3 %, men detta beror delvis på en föreslagen höjning av mervärdesskatten. Ett relativt lågt totalt resursutnyttjande, måttliga löneökningar, hög produktivitetstillväxt och sjunkande konsumentpriser på importerade varor gör att den svenska inflationen förväntas falla i år från 1,4 % till 0,9 %. Under 2005 leder ett ökat resursutnyttjande och en starkare inhemsk efterfrågan till att inflationen beräknas stiga till 2,1 %.

1.6 De offentliga finanserna

Sunda offentliga finanser är en förutsättning för en hållbar ekonomisk tillväxt och en hög sysselsättning. För att understryka vikten av detta har länderna i Norden satt upp likartade budgetpolitiska mål för de offentliga finanserna. I Danmark är det centrala målet att de offentliga finanserna ska gå med ett strukturellt överskott motsvarande 1,5-2,5 % av BNP fram till 2010. Finland har som mål att statens finanser ska vara i balans 2007. På Island är det budgetpolitiska målet att inte öka den offentliga konsumtionen med mer än 2 % per år samt att minska de offentliga investeringarna de närmaste åren. Sverige har sedan 2000 ett överskottsmål för de offentliga finanserna på 2 % av BNP sett över en konjunkturcykel.

Norges inkomster från oljeutvinningen gör att landet har ett betydligt högre överskott i de offentliga finanserna än de övriga länderna i Norden. Oljans speciella roll i den norska ekonomin gör att det budgetpolitiska målet är annorlunda utformat. Budgetpolitiken ska följa den så kallade handlingsregeln som säger att det oljekorrigerade strukturella budgetunderskottet skall över tiden vara lika med och finansieras med den förväntade realavkastningen på Petroleumfonden. Det oljekorrigerade strukturella budgetunderskottet beräknas bli 4,5 % respektive 4,9 % av trend-BNP i fastlands-Norge 2004 och 2005.

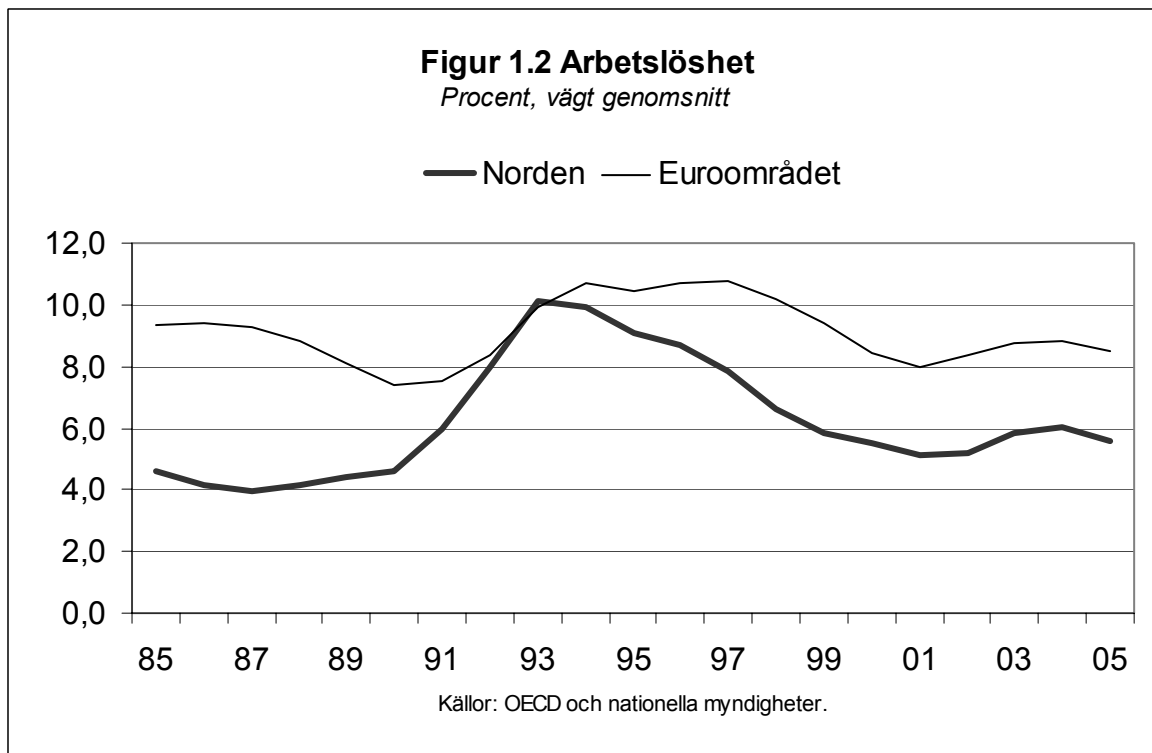
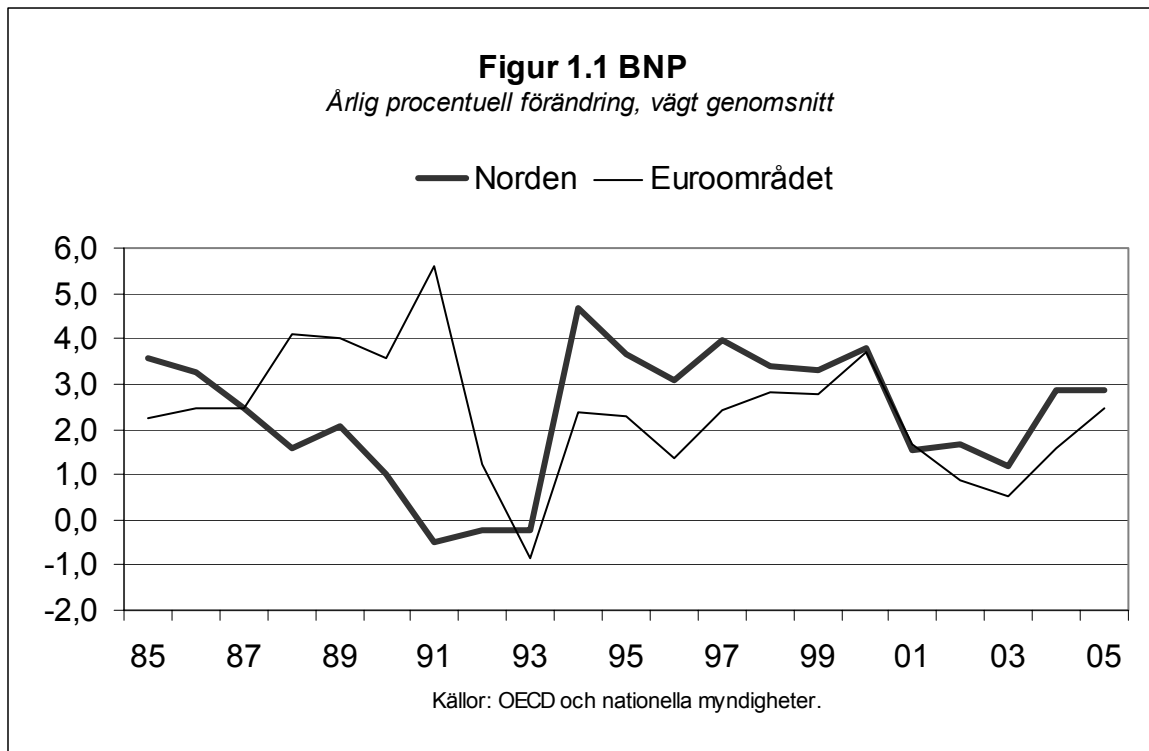
Till skillnad från många länder i Europa har länderna i Norden uppvisat överskott i sina offentliga finanser de senaste åren, och denna utveckling beräknas hålla i sig framöver. I Danmark medför de gynnsamma konjunkturutsikterna att det offentliga överskottet förbättras från 1,2 % av BNP i år till 2,0 % av BNP 2005. I Finland förväntas det offentliga överskottet i år bli 2,3 % av BNP. Överskottet, som är det största i euroområdet, beror på att framtida pensioner samlas in och fonderas i arbetspensionsfonder. Nästa år förväntas överskottet uppgå till 2,2 % av BNP. På Island beräknas överskottet bli 0,5 % av BNP i år och 1,5 % av BNP 2005. I Sverige förväntas överskottet i den offentliga sektorn uppgå till 0,7 % av BNP i år och till 0,6 % av BNP 2005. De offentliga finanserna för euroområdet som helhet beräknas visa ett underskott på 2,8 % av BNP i år och 2,7 % av BNP nästa år.

Den konsoliderade offentliga bruttoskulden i de nordiska länderna var som högst under perioden 1993–1995. Flera länder hade då en skuld som översteg 65 % av BNP. Därefter har den offentliga skulden sjunkit, och idag är den mellan 30 och 55 % av BNP.

1.7 Bytesbalansen

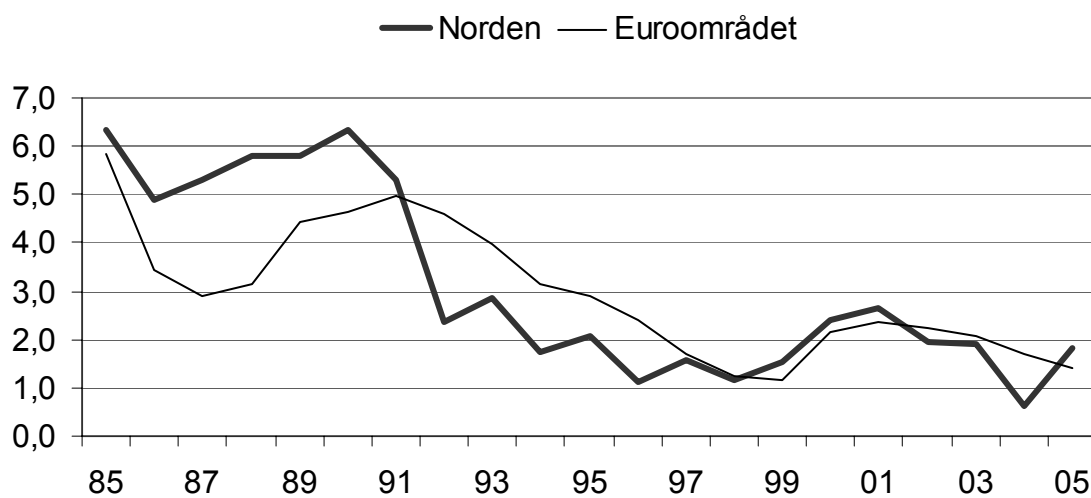
Bytesbalansen har visat överskott i de flesta nordiska länder de senaste åren, och denna utveckling beräknas hålla i sig även framöver. Det enda undantaget är Island, där de stora investeringsprojekten förväntas bidra till att bytesbalansen kommer att visa underskott. Underskottet i den isländska bytesbalansen beräknas bli 7,3 % av BNP i år och 11 % av BNP nästa år. På längre sikt leder investeringsprojekten till att bytesbalansen förbättras. Ett långsiktigt positivt bytesbalanssaldo i Norden innebär ett sparande som gör att länderna står väl rustade inför de utmaningar som en åldrande befolkning innebär.

Danmarks bytesbalansöverskott bedöms i år växa från 2,7 % av BNP till 3,1 % av BNP. Under 2005 bidrar en starkare export till att bytesbalansöverskottet förväntas öka till 3,3 % av BNP. Det finska bytesbalansöverskottet bedöms bli oförändrat i euro 2004 och 2005. Uttryckt som procent av BNP sjunker bytesbalansöverskottet marginellt, från 4,9 % i år till 4,8 % 2005. Norges bytesbalansöverskott, som i stor utsträckning påverkas av oljepriset, beräknas bli 14 % av BNP i år och 12 % av BNP nästa år. I Sverige leder den kraftiga ökningen av exporten till att bytesbalansöverskottet förväntas växa till 7,1 % av BNP i år. Nästa år beräknas överskottet öka ytterligare och uppgå till 7,7 % av BNP.

Figur 1.3 Inflation

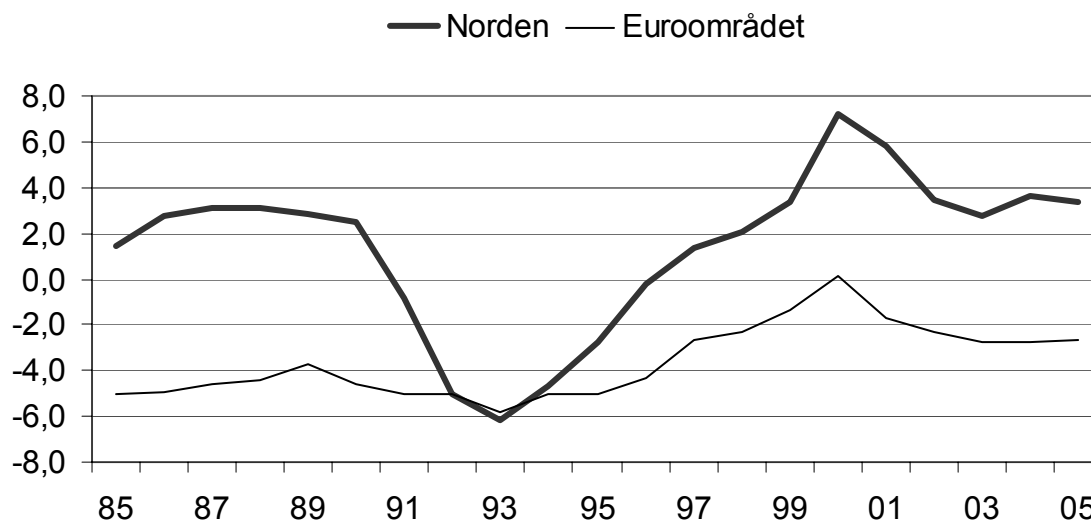
Procent, vägt genomsnitt

Anm.: För Norden utgörs inflationsmättet av förändringen i konsumentprisindex medan det för euroområdet utgörs av förändringen i harmoniserat konsumentprisindex. Källor: OECD och nationella myndigheter.

Figur 1.4 Offentliga sektorns finansiella sparande

Procent av BNP, vägt genomsnitt

Källor: OECD och nationella myndigheter.

Tabell 1.1 Nyckeltal, Norden

	2001	2002	2003	2004	2005
BNP-tillväxt, %					
Danmark	1,6	1,0	0,5	2,2	2,5
Finland	1,1	2,3	2,0	2,9	2,7
Island	2,2	-0,5	4,3	5,5	4,9
Norge	2,7	1,4	0,4	2,4	3,1
Sverige	0,9	2,1	1,6	3,5	3,0
<i>Norden, vägt genomsnitt</i>	<i>1,3</i>	<i>1,7</i>	<i>1,2</i>	<i>2,8</i>	<i>2,9</i>
Inflation, %					
Danmark	2,4	2,4	2,1	1,2	1,6
Finland	2,6	1,6	0,9	0,2	1,8
Island	6,4	5,2	2,1	3,1	3,5
Norge	3,0	1,3	2,5	0,5	2,3
Sverige	2,4	2,2	1,9	0,5	1,6
<i>Norden, vägt genomsnitt</i>	<i>2,6</i>	<i>1,9</i>	<i>1,9</i>	<i>0,6</i>	<i>1,8</i>
Arbetslöshet, %					
Danmark	5,0	5,0	5,9	6,0	5,3
Finland	9,1	9,1	9,0	8,8	8,5
Island	2,3	3,3	3,3	3,1	2,8
Norge	3,6	3,9	4,5	4,4	4,1
Sverige	4,0	4,0	4,9	5,6	5,1
<i>Norden, vägt genomsnitt</i>	<i>5,1</i>	<i>5,2</i>	<i>5,8</i>	<i>6,0</i>	<i>5,5</i>
Offentligt finansiellt sparande, % av BNP					
Danmark	2,8	1,6	1,2	1,2	2,0
Finland	5,2	4,3	2,1	2,3	2,2
Island	0,2	-0,4	-1,6	0,5	1,5
Norge	13,7	10,1	8,3	11,3	9,8
Sverige	2,9	-0,3	0,5	0,7	0,6
<i>Norden, vägt genomsnitt</i>	<i>5,8</i>	<i>3,5</i>	<i>2,8</i>	<i>3,6</i>	<i>3,4</i>

Källor: OECD och nationella myndigheter.

2. Danmark

2.1 Den økonomiske politik

Efter en forholdsvis svag udvikling i dansk økonomi i 2002 og 2003 er der nu klare tegn på, at det igangværende opsving vil tage til i styrke gennem 2004 og fortsætte ind i 2005. Den ventede fremgang i dansk økonomi understøttes af den finanspolitiske lempelse, som blev lanceret med finanspolitikken for 2004 og forstærket af den såkaldte Forårspakke.

Forårspakken indeholder blandt andet en fremrykning af den allerede besluttede gradvise nedsættelse af skatten på arbejdsindkomst, så den får fuld virkning fra i år. Desuden suspenderes de tvungne indbetalinger til Særlig Pensionsopsparing med virkning for hele 2004 og 2005. De to initiativer giver anledning til en betydelig stigning i husholdningernes disponible indkomster og understøtter fremgang i den indenlandske efterspørgsel, navnlig privatforbruget. Endvidere indeholder Forårspakken en fremrykning af allerede planlagte investeringer inden for blandt andet det støttede boligbyggeri og trafik- og kulturområdet. Dertil kommer en række initiativer om uddannelse og opkvalificering af arbejdsstyrken.

Forårspakken bidrager skønsmæssigt til væksten med 0,2 pct. af BNP i 2004. Derudover anslås Finansloven for 2004 at bidrage til aktiviteten med yderligere 0,4 pct. af BNP. Finanspolitikken i 2004 vurderes isoleret set at reducere den registrerede ledighed med 22.000 personer – svarende til 0,8 pct. af arbejdsstyrken – hen imod slutningen af 2004. Heraf skønnes Forårspakken at bidrage til reduktionen med i størrelsesordenen 12.000 personer, primært som følge af flere beskæftigede, men også på grund af øget aktivering.

Initiativerne i Forårspakken, som sigter mod at styrke opsvinget og sikre en hurtigere nedbringelse af ledigheden, er gennemført uden at svække gældsnedbringelsen frem mod 2010 og finanspolitikken langsigtede sammenhængskraft.

På baggrund af Finanslovsforslaget og kommuneaftalerne for 2005 skønnes et neutralt aktivitetsbidrag fra finanspolitikken i 2005, hvilket skal ses i sammenhæng med, at ledighedsniveauet i 2005 kan ligge tæt på og måske lidt under det beregnede strukturelle ledighedsniveau, som med nogen usikkerhed skønnes at indebære en stabil løn- og prisudvikling.

Risikoen for knaphedsbetinget lønpres i 2005 eller 2006 skal ses i forhold til, at Forårspakkens initiativer i begrænset omfang kan dæmpe væksten efter 2005. Det skyldes især, at suspensionen af indbetalingerne til Særlig Pensionsopsparing kun omfatter 2004 og 2005, og at de skattnedsættelser, der tidligere var planlagt til 2006 og 2007, allerede er gennemført. Hertil kommer, at aktivitetsprofilen fra fremrykkede investeringsprojekter vil være aftagende.

Den økonomiske politik frem mod 2010 er fastlagt efter at sikre en holdbar udvikling i de offentlige finanser. Det centrale operationelle mål for finanspolitikken er at fastholde det offentlige overskud på 1½-2½ pct. af BNP i gennemsnit frem mod 2010. Det indebærer, at den offentlige gæld – og rentebetalingerne på gælden – falder markant, og at det niveau for beskatning og regulering af overførsler m.v., som nås i 2010, i princippet kan videreføres i de efterfølgende år.

For at fastholde nødvendige overskud på de offentlige finanser er der opstillet en række mellemfristede målsætninger for den økonomiske politik frem mod 2010. Et af kravene er en stram styring af de offentlige udgifter, således at den årlige realvækst i det offentlige forbrug ikke overstiger 0,6 pct. i gennemsnit for 2003 og 2004 og ½ pct. i perioden 2005-10. Desuden skal nye initiativer sikre en varig forøgelse af beskæftigelsen med 50-60.000 personer frem mod 2010. Regeringen har nedsat en Velfærdskommission, som blandt andet har som opgave at analysere mulighederne for reformer, der kan øge arbejdsudbuddet og beskæftigelsen.

Omdrejningspunktet i skattepolitikken er det såkaldte skattestop, som blev indført i slutningen af 2001 ved den nuværende regerings tiltræden. Skattestoppet indebærer, at ingen skat eller afgift må stige, uanset om den er fastsat i procentstørrelse eller i nominelle kronebeløb. Såfremt der er tvingende grunde til at foretage skatte- og afgiftsjusteringer, skal omlægningerne være provenuneutrale. Skattestoppet vil isoleret set reducere den betalte skat sammenlignet med et forløb, hvor punktafgifterne m.v. fastsat i kronebeløb aktivt øges i takt med priserne. Skattestoppet er finansieret inden for de overordnede rammer frem mod 2010.

Pengepolitikken i Danmark er fortsat indrettet efter, at kronen skal følge euroen inden for et snævert udsvingsbånd på +/- 2¼ pct. Renteudviklingen bliver således i praksis importeret fra euroområdet. Nationalbankens udlånsrente har siden juni 2003 ligget på 2,15 pct. Fastkurspolitikken blev indført i 1982 og er med til at sikre en lav og stabil inflationsudvikling i Danmark.

2.2 Udviklingen i dansk økonomi

Dansk økonomi fremstår trods den nyligt overståede internationale afmatning stadig robust. Der er rimelige overskud på de offentlige finanser og den danske ØMU-gæld ligger klart under EU-traktatens grænseværdi på 60 pct. af BNP. Overskuddet på betalingsbalancen er rummeligt, og ledigheden er i en international sammenhæng fortsat relativ lav.

Efter en svag vækst i BNP på ½ pct. i 2003 er det forventningen, at BNP-væksten vil stige til 2,2 pct. i 2004 og 2,5 pct. i 2005. Den forventede fremgang i aktiviteten vurderes at medføre en indsnævring af det negative outputgab i løbet af 2005. Aktiviteten vil dermed ligge tæt på kapacitetsgrænsen mod udgangen af 2005. Forventningen om en betydelig fremgang i væksten i 2004-05 understøttes navnlig af lave renter, tiltagende vækst i udlandet samt en lempelig finanspolitik i kraft af ned-sættelsen af skatten på arbejdsindkomst og de yderligere aktivitetsfremmende initiativer i Forårspakken.

Opsvinget i 2004 ventes primært drevet af den indenlandske efterspørgsel. Privatforbruget stimuleres således af en pæn fremgang i husholdningernes reale disponible indkomster, den lave rente og stigende priser på ejerboliger, hvortil kommer muligheden for at optage realkreditlån med afdragsfrihed i en periode på op til 10 år. Desuden er den private sektors forbrugskvote på et historisk sammenhæng relativt lavt niveau og kan ved en stigning føre til yderligere fremgang i det private forbrug. Erhvervsinvesteringerne bidrager også til forøgelsen af den indenlandske efterspørgsel med baggrund i stigende afsætning samt lempelige finansielle vilkår. Aktiviteten i boligbyggeriet er høj, understøttet af boligpolitiske initiativer, fremrykningen af støttet boligbyggeri, den lave rente og stigende ejerboligpriser.

Eksporsten understøttes af øget udenlandsk efterspørgselsvækst, men industrien vurderes at tabe markedsandele, især som følge af den stærkere effektive kronekurs, afledt af den faldende dollarkurs over for euro. Der skønnes en pæn stigning i importen, som primært tilskrives den forholdsvis kraftige fremgang i privatforbruget og erhvervsinvesteringerne.

Væksten i importen skønnes at overstige væksten i eksporten, og udenrigshandelen ventes samlet set at bidrage negativt til BNP-væksten i 2004.

Opsvinget ventes at tiltage svagt i styrke i 2005. Det private forbrug ventes fortsat at bidrage markant til væksten, navnlig som følge af stigende forbrugskvote med baggrund i blandt andet lavere ledighed og forsinkede virkninger af skattnedsættelserne i 2004. Erhvervsinvesteringerne skønnes fortsat at vokse i moderat højt tempo i 2005, hvilket primært kan henføres til en stigende kapacitetsudnyttelse. I takt med, at det internationale opsving tager til i styrke, ventes nettoeksporten at bidrage svagt positivt til BNP-væksten i 2005.

Med den relativt lempelige finanspolitik, en forventet stigning i aktiveringen og forholdsvis klare tegn på fremgang i udlandet forventes en fremgang i beskæftigelsen og et fald i ledigheden frem mod udgangen af 2005. Ledigheden skønnes at udgøre 6,0 pct. af arbejdsstyrken for 2004 som helhed, faldende til 5,3 pct. i 2005.

Lønstigningstakten for den private sektor i 2004 ventes at aftage til 3,5 pct. fra 3,7 pct. i 2003. For 2005 skønnes stigningstakten til 3,8 pct. Forventningen om en svagt aftagende lønstigningstakt i 2004 understøttes af et ledighedsniveau, som vurderes at ligge over den beregnede strukturelle ledighed i 2004, samt de løbende indberetninger fra de lokale lønforhandlinger. Ved overenskomstforhandlingerne i foråret 2004 er der forhandlet løn, pension, barsel og arbejdsvilkår for størstedelen af det private arbejdsmarked. Overenskomsterne løber over 3 år og medfører overordnet set forhøjelser af lønsatserne, øgede pensionsbidrag, forlængelse af perioden med løn under sygdom og barsel samt indførelsen af en barselsudligningsordning (barselsfond).

Inflationen ventes at aftage fra 2,1 pct. i 2003 til 1,4 pct. i 2004, navnlig som følge af faldende importpriser, afgiftsnedsættelser på sodavand, spiritus og tobak samt lavere lønstigninger. Inflationen ventes at øges i 2005 til 1,8 pct. i takt med, at efterspørgselspresset tiltager, og virkningerne af lavere importpriser og afgifter aftager. Højere oliepriser bidrager isoleret set til højere inflation i 2004 og 2005.

Overskuddet på betalingsbalancens løbende poster ventes at udgøre i størrelsesordenen 3-3½ pct. af BNP i 2004 og 2005. Med fortsat store betalingsbalanceoverskud ventes udlandsgælden med forbehold for usikkerhed om værdireguleringer at falde til 6½ pct. af BNP ved udgangen af 2005.

Risikofaktorerne for dansk økonomi knytter sig på den ene side fortsat til styrken af det internationale opsving. Dertil kommer, at den danske lønkonkurrenceevne er svækket af højere lønstigningstakter end i udlandet og stigningen i den effektive kronekurs, hvilket kun delvist modsvares af mervækst i produktiviteten, og kan dermed dæmpe udviklingen i nettoeksporten. På den anden side kan fremgangen i det private forbrug blive stærkere end forventet, hvilket afspejler erfaringer fra tidligere konjunkturopsving samt potentielt kraftigere ekspansive virkninger af skattereduktionerne kombineret med den lave rente. De stigende oliepriser skønnes ikke at udgøre en markant risikofaktor for den ventede fremgang i dansk økonomi. Stigningen i oliepriserne vurderes primært at være udtryk for øget aktivitet i verdensøkonomien, hvilket gradvist må forventes at forbedre danske virksomheders afsætningsmuligheder i udlandet. I det omfang, det høje niveau for oliepriserne er af mere varig karakter, kan der dog på sigt opstå et opadgående pres på lønningerne.

Et centralt sigte i tilrettelæggelsen af finanspolitikken på mellemfristet sigt er at sikre en forbedring af de offentlige finanser med henblik på at finansiere de fremtidige stigninger i de offentlige udgifter som følge af det øgede antal ældre i forhold til antallet af erhvervsaktive. Den mellemfristede fremskrivning i 2010-planen viser, at den forudsatte vækst i det offentlige forbrug, skatkestop og lavere skat på arbejdsindkomst kan realiseres inden for rammerne af en holdbar finanspolitik. Kravet er stort set uændret i forhold til tidligere, at der skal gennemføres en yderligere strukturpolitisk indsats, som giver et selvstændigt og varigt bidrag til væksten i beskæftigelsen på 50-60.000 personer.

Der er fokus på at tilskynde ældre til at blive længere på arbejdsmarkedet, ligesom det er målet at øge integrationen – og dermed erhvervsdeltagelsen – for indvandrere og deres efterkommere. Det er også et mål i de kommende år at øge gennemstrømningen gennem uddannelsessystemet, således at unge hurtigere kan indgå i arbejdsstyrken.

Den strukturelle offentlige budgetsaldo, inklusive de midlertidige provenuvirkninger af suspensionen af indbetalingerne til Særlig Pensionsordning, skønnes i 2004 og 2005 at ligge i underkanten af målintervallet på 1½-2½ pct. af BNP for det gennemsnitlige overskud frem til 2010. I det mellemfristede perspektiv forventes en gradvis styrkelse af den strukturelle offentlige budgetsaldo til et gennemsnit på 1,8 pct. af BNP i perioden 2006-10, blandt andet som følge af den forudsatte fremgang i beskæftigelsen og stram udgiftsstyring.

Tabell 2.1 Nyckeltal för Danmarks ekonomi. Procentuell förändring.¹⁾

	Mdr. kronor			
	2003	2003	2004	2005
<i>Fasta priser</i>				
Hushållens konsumtionsudgifter	659	0,8	3,6	3,0
Offentlige konsumtionsudgifter	372	1,0	0,3	0,5
Fasta bruttoinvesteringar	280	0,1	3,4	3,4
Näringsliv	191	-1,1	3,4	5,0
Bostäder	65	5,2	3,0	-2,0
Myndigheter	24	-0,3	4,5	2,0
Lagerinvesteringar ²⁾	-4	-0,4	0,0	0,0
Total inhemske efterfrågan	1307	0,3	2,7	2,5
Export	605	0,0	3,1	5,1
Import	514	-0,6	4,3	5,4
Bruttonationalprodukt	1398	0,5	2,2	2,5
Sysselsætning, 1000 personer	..	2720	2732	2753
Arbetsløshet (% av arbeidskraften, DK-def.)	..	5,9	6,0	5,3
Konsumtionsprisindex	..	2,1	1,4	1,8
Løn ³⁾	..	3,7	3,5	3,8
Effektiv valutakurs ⁴⁾	..	3,6	0,8	-0,1
Bytesförhållande	..	1,1	1,1	1,1
Bytesbalans (% av BNP)	..	2,7	3,1	3,3
3-månaders penningmarknadsränta (nivå)	..	2,4	2,3	3,1

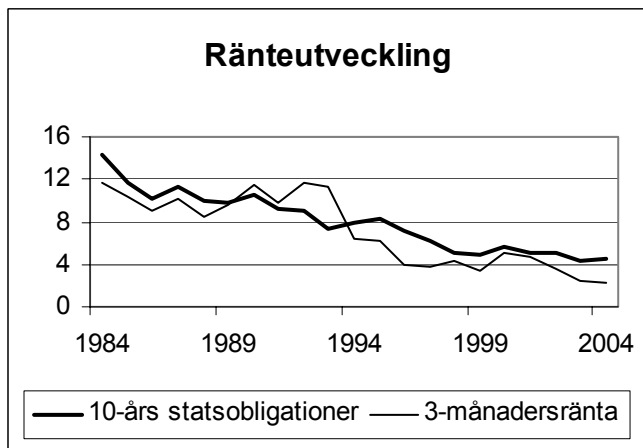
1) Beräknat i fasta priser, basår 1995.

2) Förändring i % av föregående års BNP.

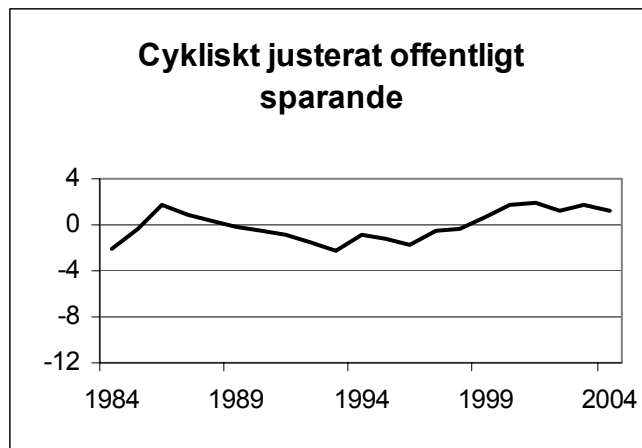
3) Timlön för anställda, DA-løn.

4) Positivt tal innebär depreciering.

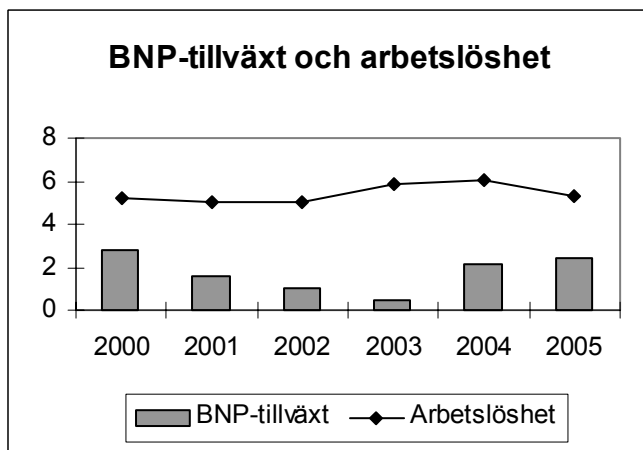
Källa: Økonomisk Redegørelse, august 2004.

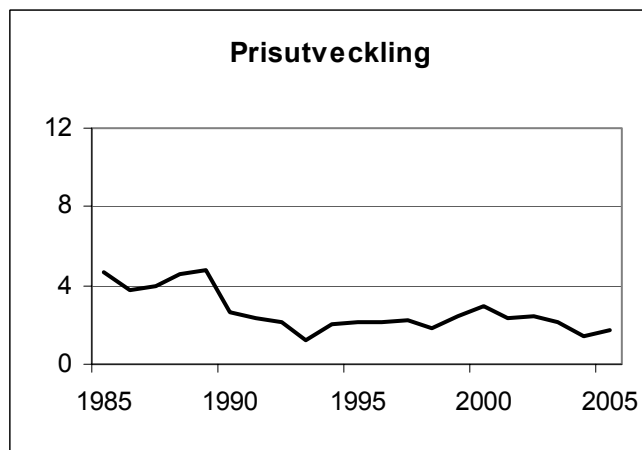
Figur 2.1 Korta och långa nominella räntor. Procent.
Källa: Finansministeriet.

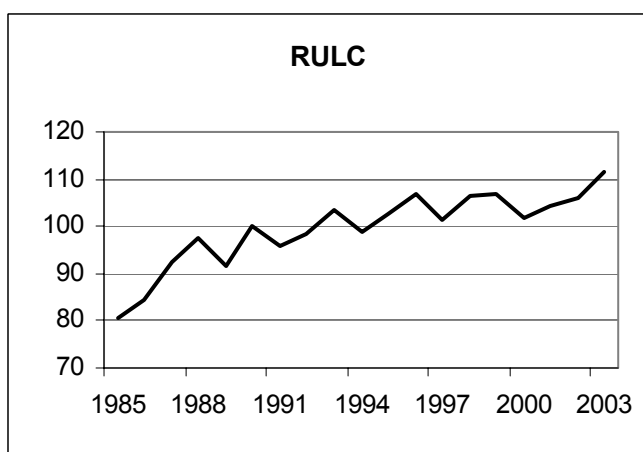
Figur 2.2 Cykliskt justerat offentligt sparande. Procent av BNP.
Källa: Finansministeriet.

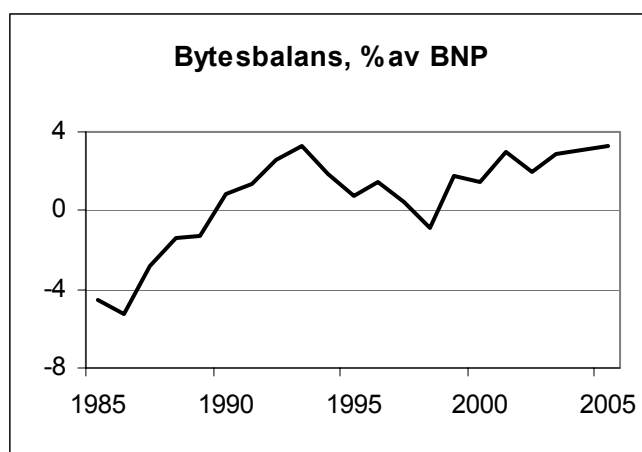
Figur 2.3 BNP-tillväxt och arbetslöshet. Procentuell förändring från föregående år och procent av arbetskraften.
Källa: Finansministeriet.

Figur 2.4 Konsumentprisindex. Procentuell förändring från föregående år.
Källa: Finansministeriet.

Figur 2.5 Relativ lönekostnad per producerad enhet. Basår 1990.
Källa: OECD.

Figur 2.6 Bytesbalans. Procent av BNP.
Källa: Finansministeriet.

3. Finland

3.1 Den ekonomiska politiken

Föråldrandet av befolkningen ställer krav på den ekonomiska politiken. Arbetskraften börjar minska redan under 2010, vilket gör att det är ytterst viktigt att utföra åtgärder i sikte för att höja sysselsättningen. Den ekonomiska politiken i Finland syftar således till att befrämja sysselsättningen och öka den ekonomiska tillväxten. Enligt regeringsprogrammet är det främsta målet att öka sysselsättningen med 100 000 personer under denna mandatperiod och uppnå en sysselsättningsgrad på 75 % under den påföljande mandatperioden. Detta försöks uppnå med hjälp av både fiskala och andra åtgärder.

Under 2003 och 2004 bestämdes det över omfattande inkomstskattelindringar med 1070 milj. € (0,7 % av BNP). I det första skedet minskades inkomstskatterna för alla inkomsttagare. I år har minskningen riktats åt låg- och medelinkomsttagare. Regeringen kommer att sänka inkomstskatter ytterligare under 2005, ifall höstens löneförhandlingar leder till centraliserade och måttliga löneökningar under 2005-2007. Under 2005 träder förändringarna i företags- och kapitalbeskattningen i kraft. Reformen syftar till att trygga den finska företagsbeskattningens internationella konkurrenskraft. Samtidigt gynnar förändringarna företagens investeringar och förbättrar även de långsiktiga förutsättningarna för sysselsättningen. Utöver skattepolitiken har det bestäms över andra åtgärder för att kunna höja sysselsättningen. Ett av dem är statens horisontala sysselsättningsprogram, som bland annat reviderar den offentliga arbetskraftservicen och aktiverar arbetsmarknadsstödet.

För statsfinanserna är målet att statens finansiella position ska vara i balans i 2007 under normala tillväxtförhållandena. Detta kräver en strikt utgiftspolitik och således har utgiftstaket reviderats inför budgetförhandlingarna för 2004. Utgiftsökningar inom ramarna har under mandatperioden begränsats till totalt 1,12 mdr euro (2007 års nivå). Tilläggsbudgeterna ingår under taket, men konjunkturella poster, som arbetslöshetsutgifterna och ränteutgifterna samt vissa andra tekniska poster är utanför ramarna.

Föråldrandets tryck på pensionssystemet består. Under 2005 reformeras pensionssystemet. Reformens mål är att förlänga perioden i arbetslivet med 2-3 år för att trycket på pensionssystemet skulle minska. Pensionssystemet anpassas samtidigt till förändringarna i den genomsnittliga livslängden.

3.2 Den ekonomiska utvecklingen

Internationellt sett har den ekonomiska tillväxten varit stark under senaste året. Tillväxten har varit snabb i Asien och produktionen har ökat raskt också i Förenta staterna. Det höga oljepriset och oundvikliga förändringarna i den ekonomiska politiken kommer dock att bromsa den ekonomiska utvecklingen. Tillväxten i euroområdet har varit relativt blygsam och har baserats på exportefterfrågan. Den interna efterfrågan väntas dock att öka något och påskynda produktionsökningen.

Under början av året var exporten trög, bortsett vissa fartygsleveranser. Hädanefter har exporten piggnat upp och exportpriserna är på väg uppåt i takt med den växande efterfrågan. Företagens exportordergång har också varit god. Metallindustrin drar nytta av den spirande investeringsverksamheten och av den stora efterfrågan på metaller. Exportvolymen väntas därmed stiga med nästan 3 % från fjolåret, och när exportpriserna slutar sjunka stiger också exportens värde, första gången efter tre år av nedgång. Exportutvecklingen inom den största

exportbranschen, elektronikindustrin, är svår att förutse, för förändringarna är snabba både i produkterna och i konsumenternas smak. Under 2005 ökar exporttillväxten till 4 ½ %. Importvolymen stiger i år med ett par procent från fjolårsnivån; importen av konsumtionsvaror har passerat det snabbaste tillväxtskedet, men industrins import av råvaror går upp i takt med produktionsökningen. Importpriserna stiger klart i och med att råvaror och energi snabbt blir dyrare. Överskottet i handelsbalansen avtar också i år, till stor del på grund av det svagare bytesförhållandet. Räknat i euro ligger överskottet i bytesbalansen ungefär på samma nivå som 2003, men i relation till BNP sjunker det till knappt 5 % under både 2004 och 2005.

Den privata konsumtionen ökade rätt snabbt under årets första hälft, när den livliga handeln med personbilar fortsatte med stöd av den sänkta bilskatten och efterfrågan på elektronikprodukter ökade genom lanseringen av nya produktgenerationer. Den starka konsumtionen har varit möjlig genom att hushållens köpkraft vuxit med drygt 4 %, på grund av dels de stigande lönerna, dels inkomstskattelättnaderna och den exceptionellt låga inflationen. Konsumenternas förtroende för den egna och Finlands ekonomi har också förblivit starkt. Den privata konsumtionen väntas i år stiga med ytterligare 3½ %, trots fjolårets snabba konsumtionsökning. Den häftigaste tillväxten beräknas dock redan vara passerad, för det största köptrycket inom bilhandeln ser ut att fått utlopp under våren. Hushållens nu höga skuldsättning börjar också dämpa benägenheten för stora anskaffningar. Under 2005 ökar hushållens köpkraft klart mindre än i år, för effekten av många av de faktorer som har stött köpkraften märks inte längre. Också den högre skuldsättningen och de stegvis stigande räntorna beräknas dämpa den privata konsumtionen, vars tillväxt väntas gå ner till ett par procent.

Investeringarna har minskat under två års tid då särskilt industrins bygg- och maskininvesteringar har varit tröga. I år har investeringarna i dessa områden dock börjat öka igen. I år och under 2005 antas investeringsutsikterna förbättras vidare, och tillväxten förstärks något till 2 och 2 ½ %. Strukturen på industrins investeringar har förändrats under 1990-talet. Företagen satsar på FoU, men de produktiva investeringarna riktas utomlands, närmare slutkonsumenterna.

Ökningen i totalproduktionen har i år byggt på den inhemska efterfrågan. Tillväxten under årets första halva visade sig vara starkare än väntat, till stor del för att den privata konsumtionen ökade markant. Det snabbaste tillväxtskedet i ekonomin torde dock redan vara passerat. Konsumtionens tillväxtkontribution håller redan på att avta, och ersätts inte till fullo av den livligare exporten. Den för i år prognostiserade tillväxten på 2,9 % i totalproduktionen bygger alltså starkt på privata tjänster, men dessutom blir industrins tillväxtimpuls klart större än senaste år. Under 2005 minskar tillväxten i totalproduktionen till 2,7 %, då den inhemska konsumtionens kontribution till tillväxt minskar.

Den långsamma ekonomiska tillväxten har lett till en minskad efterfrågan på arbetskraft. Den sysselsatta arbetskraften var i fjol mindre än året innan, och trenden är densamma också i år. Industrins arbetsplatser minskar redan för tredje året i följd, delvis också för att funktioner av logistiska och kostnadsmässiga skäl flyttas till produktionsanläggningar utomlands. Tack vare den livliga inhemska efterfrågan ökar däremot antalet arbetsplatser inom servicesektorn och förblir i stort sett oförändrat också inom byggande. Sysselsättningsgraden väntas sjunka till 67,0 %. Men eftersom utbudet av arbetskraft beräknas fortsätta att minska sjunker arbetslöshetsgraden trots den svaga sysselsättningsutvecklingen; den genomsnittliga arbetslöshetsgraden i år förutses bli 8,8 %. Arbetslösheten är till stor del strukturell.

Efterfrågan på arbetskraft minskade ifjol med 7 000 personer, vilket anses vara litet med hänsyn till den långa perioden av svag BNP-tillväxt. Sysselsättningsgraden sjönk till 67,3 %, samtidigt sjönk dock arbetslöshetsgraden till 9,0 %. I år antas efterfrågan på arbetskraft fortsätta att minska. Arbete inom industrin minskar, men ökar inom tjänstesektorn. Sysselsättningsgraden sjunker till 67,0 %. Arbetslösheten är strukturell och stannar vid 8,8 %, då utbudet av arbetskraft minskar. Under 2005 ser utvecklingen på arbetsmarknaderna mer positiv ut. Arbets efterfrågan inom industrin och tjänsterna för näringslivet förväntas att återhämta, vilket gör att sysselsättningsgraden stiger till 67,3 %. Arbetslöshetsgraden sjunker till 8,5 %. Antalet arbetsplatser sjunker inom primärproduktion och industri. Den genomsnittliga arbetslöshetsgraden sjunker trots det till 8,8 %, för också bli mindre än senaste år.

Konsumentpriserna i Finland har stigit i mindre omfattningen än inom Euroområdet under de senaste åren. I år ökar konsumentpriserna med endast 0,2 %, trots att världsmarknadspriserna på råolja har blivit rekordhög och andra råvarupriser har stigit. Den låga prognossiffran beror på den under våren sänkta alkoholskatten, som minskade KPI med en procentenhet. Nästa år normaliseras inflationstakten, då påverkan av senaste årets engångsfaktorer faller bort. Arbetskostnaderna stiger i år nominellt och reellt med 3 ½ %. Nästa år blir den reala ökningen 1½ %.

Den offentliga sektorns finanser håller sig på över 2 % överskott under 2004 och 2005 av BNP. Överskottet består dock tack vare överskottet i arbetspensionssektorn, vilket överstiger 2½ % båda åren. Statsfinanserna har försämrats sedan år 2000, då överskottet var närmare 4 %. I år blir överskottet endast 0,2 % av BNP trots de växande skatteinkomsterna. Nästa år vänder statens finansiella position till ett underskott på 0,3 %, då skatteintäkterna minskar. Den kommunala ekonomin har hållit sig nära balans sedan 1997. I år blir det kommunala underskottet 0,4 % av BNP. Nästa år minskar underskottet något. Statsskulden minskar som andel av BNP under båda åren och stannar vid 41,9 % i 2005.

På medellång sikt förväntas tillväxtutsikterna förbli relativt svaga, 2-2½ %. De viktigaste tillväxtbegränsande faktorerna är befolkningens föråldrande och investeringsflöde utomlands, vilket begränsar sysselsättningsökningen. När den internationella konkurrensen skärps, står elektronikindustrin inför större utmaningar. Samtidigt skapar den internationella skattekonkurrensen tryck på statsfinanserna. Statens finansiella balans blir negativ och skuldförhållandet sjunker långsammare.

Tabell 3.1 Nyckeltal för Finlands ekonomi. Procentuell förändring. ¹⁾

	Mdr. euro			
	2003	2003	2004	2005
<i>Fasta priser</i>				
Hushållens konsumtionsutgifter	69,5	4,3	3,5	2,1
Offentliga konsumtionsutgifter	29,0	1,6	1,4	1,5
Fasta bruttoinvesteringar	25,4	-2,1	1,8	2,6
Näringsliv	14,4	-7,9	0,4	3,6
Bostäder	7,0	9,0	5,8	2,0
Myndigheter	4,0	2,7	-0,3	-0,2
Lagerinvesteringar ²⁾	0,3	-0,2	0,0	0,0
Total inhemsk efterfrågan	124,2	2,1	2,7	2,0
Export	59,0	1,1	2,9	4,5
Import	46,0	2,6	2,3	3,2
Bruttonationalprodukt	137,2	2,0	2,9	2,7
Sysselsättning, personer	..	-0,3	-0,3	0,5
Arbetslöshet (% av arbetskraften)	..	9,0	8,8	8,5
Konsumtionsprisindex	..	0,9	0,2	1,8
Lön ³⁾	..	4,0	3,5	3,5
Effektiv valutakurs ⁴⁾	..	-0,5	0,0	0,0
Bytesförhållande	..	-3,7	-2,6	-2,1
Bytesbalans (% av BNP)	..	5,2	4,9	4,8
3-månaders penningmarknadsränta (nivå)	..	2,4	2,1	2,6

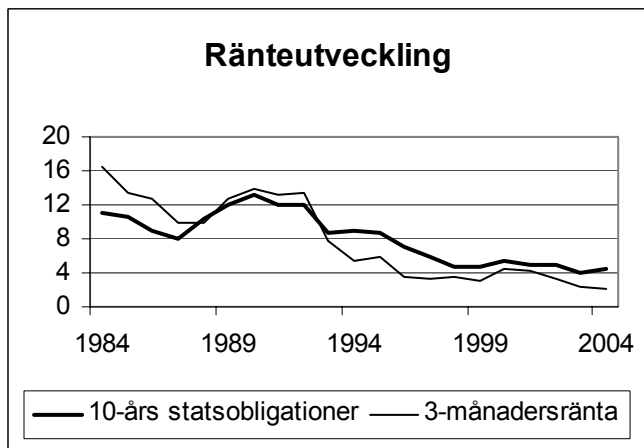
1) Beräknat i fasta priser, basår 2000.

2) Förändring i % av föregående års BNP.

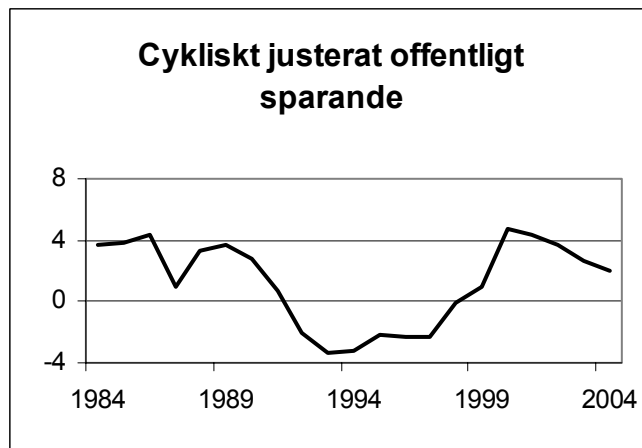
3) Löneindex.

4) Positivt tal innebär depreciering.

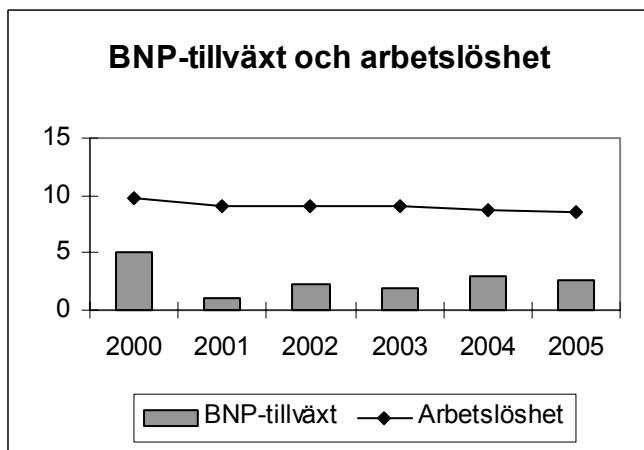
Källor: Statistikcentralen och Finansministeriets ekonomiska avdelning

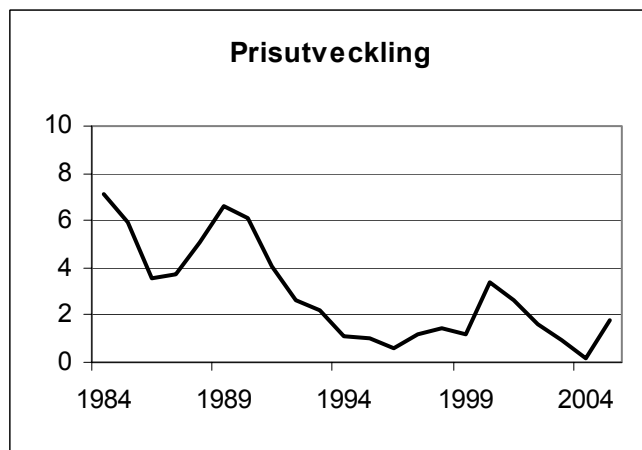
Figur 3.1 Korta och långa nominella räntor. Procent.
Källa: EcoWin och Finansministeriet.

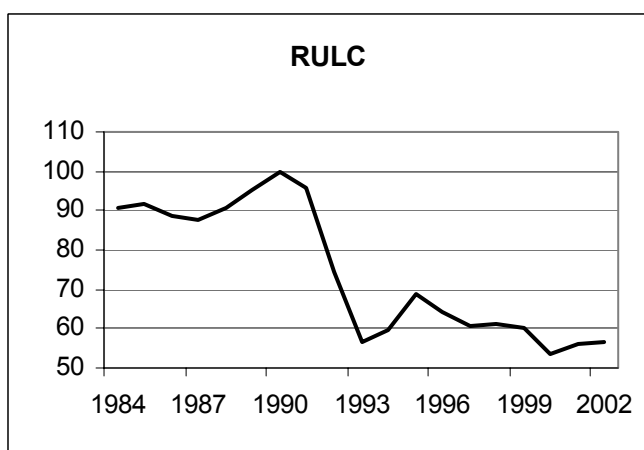
Figur 3.2 Cykliskt justerat offentligt sparande. Procent av BNP.
Källa: Finansministeriet.

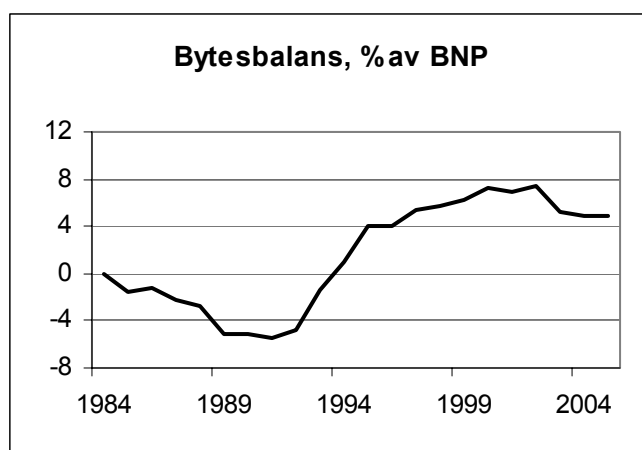
Figur 3.3 BNP-tillväxt och arbetslöshet. Procentuell förändring från föregående år och procent av arbetskraften.
Källa: Finansministeriet.

Figur 3.4 Konsumentprisindex. Procentuell förändring från föregående år.
Källa: EcoWin och Finansministeriet.

Figur 3.5 Relativ lönekostnad per producerad enhet. Basår 1990.
Källa: OECD.

Figur 3.6 Bytesbalans. Procent av BNP.
Källa: Finansministeriet.

4. Island

4.1 Den ekonomiska politiken

Den ekonomiska politikens främsta mål är att bibehålla makroekonomisk stabilitet och skapa förutsättningar för ökad ekonomisk tillväxt de närmaste åren. Regeringens riktning angående finans- och penningpolitiken har siktat på att uppnå denna huvudmålsättning utan att begränsa näringslivets svängrum för konkurrensmässiga ekonomiska aktiviteter. Vad angår finanspolitiken, introducerade regeringen för första gången om förra året en formell medellång plan fram till året 2007 om statens intäkter och utgifter.

Finanspolitiken förväntas att bli stram på utgiftsidan nästa åren. Statsbudgetens överskott vid hög-konjunkturen 1997-2001 har använts för att minska statsskulden som i sin tur ger möjligheter till skattesänkningar i framtiden. Enligt budgetpropositionen för år 2005 skall den leda till ett överskott på 11,2 mdr. IKR eller 1,2% av BNP trots att hushållens inkomstskatt sjunker med 1%. Enligt regeringens beslut kommer hushållens skatter att minska med omkring 20 mdr. IKR fram till året 2007. En annan viktig del av den ekonomiska politiken har varit privatisering av statliga verksamheter som har pågått de sista åren. I stort sätt har statliga verksamheter tillbakadragits på den finansiella marknaden. Nästa steget i privatiseringen är försäljning av landets största telefonföretag som antagligen kommer att realiseras inom perioden 2005–2007.

Förutom förändringar av statens skattesatser har regeringen också beslutat att skära ner olika offentliga investeringsprojekt samt att förminska den reala tillväxten i offentliga konsumtionsutgifterna under de nästa åren. Under året 2007 förväntas att offentliga investeringsprojekt kommer att ökas igen. Dessa beslut har gjorts med hänsyn till stora privata investeringar i energi- och aluminiumsektorn och kommer därför att stå som kontracycliska åtgärder för att bibehålla prisstabiliteten.

Penningpolitiken har sedan våren 2001 kännetecknas av den nya ställningen som Centralbanken fick genom förändring i vederbörande lagstiftning som innebär full självständighet och uppgiften att uppnå ett bestämd prisstabilitet. Målsättningen är att inflationen skall vara omkring 2½% på årsbasis med en toleransintervall på (+/-) 1½ procentenheter. Inflationen har successivt minskat de sista åren och därmed har Centralbanken systematiskt sänkt styrräntan som var 5,3% till mitten av 2004. Nu har Centralbanken successivt börjat att höja styrräntan och den förväntas att uppnå 8% året 2006 och strax därefter att sjunka igen. Denna process är också kopplad till de stora energi- och aluminiumprojekten.

4.2 Den ekonomiska utvecklingen

Den ekonomiska tillväxten tog fart igen 2003 efter en lindrig recession 2002. Ett relativt stort investeringsprojekt har pågått sedan förra halvåret 2003. Detta projekt innehåller ett utbyggande av aluminium smältverk med produktions kapacitet på 322 tusen ton per år. I tillägg med aluminium smältverket görs tillhörande investeringar i vattenkraftsanläggningar. Projektet kommer att pågå till året 2009. Ett annat likartat projekt har börjat med en utvidgning av ett aluminium smältverk på västra del av landet. Denna utvidgning medger en ökning av produktion kapaciteten på 90 tusen ton per år. Ökad efterfråga på energi i detta sammanhang kommer att försörjas genom investeringar i geothermala kraftsanläggningar. Största insatserna i båda projekten kommer att göras 2005 och 2006. Den totala investeringssumman antas uppgå till 235 miljarder IKR som är drygt en fjärdedel av BNP året 2004.

Dessa stora projekt kommer alltså att bidra kraftigt till den ekonomiska tillväxten nästa åren som kommer också att kräva instanser från både finans- och penningpolitiken för att undvika högre inflation och därmed bibehålla stabiliteten. Förväntningar av kapitalinflöden i samband med de stora investeringsprojekten har redan verkat kraftigt för appreciering av den inhemska växelkursen. Denna utveckling har bidragit till en ökad importbenägenhet av konsumtions- och investeringsvaror.

Enligt finansdepartementets prognoser blir tillväxten 5½% året 2004. Nästa år förväntas tillväxten bli 5% och 4½% året 2006. Under de två närmaste åren kommer efterfrågan på arbetskraft att öka och arbetslösheten beräknas gå ner till 2¼% av arbetsstyrkan. På samma tid förväntas farten på inflationen gå från 3% till 3½%. Det måste understrykas att dessa resultat baseras på vissa antaganden vad gäller den ekonomiska politiken. Vid modell simuleringarna antas kontracykliska åtgärder som innebär minskning av offentlig konsumtion och investeringar. Det antas också att Centralbanken kommer att höja styrräntan för att förminska den allmänna efterfrågan inom ekonomin och därmed bibehålla inflationen inom toleransintervallet.

Finanspolitiken har två nya mål att uppnå de närmaste åren. Det ena är att motverka ekonomins överhettning på grund av de stora aluminiumprojekten. Det andra är att skapa utrymme för att sänka hushållens skatter på ett belopp omkring 20 miljarder IKR som kommer att realiseras under perioden 2005-2007. Statens finanser förväntas visa ett positivt finansiellt sparande på 1½% av BNP året 2005 och 1¼% året 2006.

4.3 Utsikterna på medellång sikt

Finansdepartementet har gjort prognoser för perioden 2004-2010. I sakens natur är sådana prognoser alltid beroende av en stor ovisshet. Resultatet återspeglar huvudsakligen de förutsättningar och det teoretiska underlag som används för framräkningen. Trots detta kan resultatet ge en föreställning om framtiden och därmed eventuellt bli en vägledning för den ekonomiska politiken.

Prognoserna visar att den genomsnittliga ekonomiska tillväxten kan bli omkring 5% per år över perioden 2004-2006. I slutet av största insatserna av aluminium projekten (2007) kommer tillväxtens hastighet att sakta ner till 2% (BNI tillväxten blir 1%) och arbetslösheten kan gå upp till 3¾% av arbetsstyrkan. Under perioden 2007-2010 förväntas den genomsnittliga tillväxten vara 2½% per år. Under hela perioden 2003-2010 förväntas prisutvecklingen bli sådan att Centralbankens inflationsmål förblir medgörligt. Men däremot kommer bytesbalansen under förra hälften av perioden att visa ett relativt stort underskott som kommer att minska under senare hälften. Detta beror dels på ökning av export på aluminium produkter och dels på depreciering av växelkursen.

Tabell 4.1 Nyckeltal för Islands ekonomi. Procentuell förändring ¹⁾

	Mdr kronor			
	2003	2003	2004	2005
<i>Fasta priser</i>				
Hushållens konsumtionsutgifter	450,0	6,6	7	5
Offentliga konsumtionsutgifter	213,6	3,3	1½	2
Fasta bruttoinvesteringar	172,4	17,3	17¼	18
Näringsliv exkl. bostäder	97,9	26,1	29½	25½
Bostäder	44,9	13,3	12½	7
Myndigheter	29,7	-0,4	-18½	-4
Lagerinvesteringar ²⁾	-1,5	-0,1	0	0
Inhemsk efterfrågan	834,6	8,0	8¼	7½
Export	287,8	0,3	6	4
Import	311,5	7,3	12½	10½
Bruttonationalprodukt	810,8	4,3	5½	5
Sysselsättning, personer	..	140.200	143.600	147.100
Öppen arbetslöshet (andel av arbetskraften)	..	3,4	3	2¾
Konsumentprisindex	..	2,1	3	3½
Lön ³⁾	..	5,6	4¾	5¼
Effektiv valutakurs ⁴⁾	..	-6,1	-1	2½
Bytesförhållande	..	-6,0	-2½	-¼
Bytesbalans (procent av BNP)	..	-4,1	-7¼	-11
3 mån. penningmarknadsränta (nivå)	..	4,9	6	7½

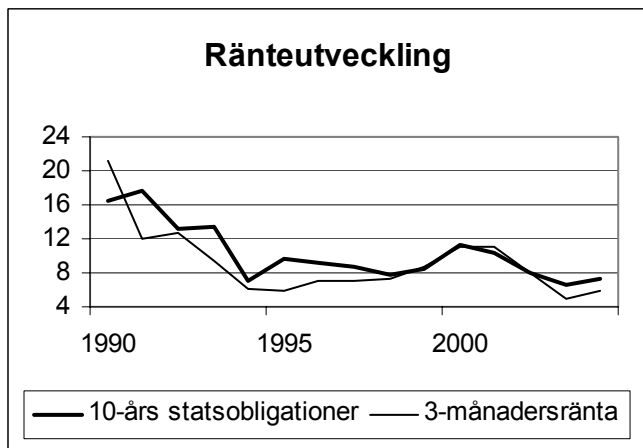
1) Beräknat i fasta 1990-priser.

2) Förändring i procent av föregående års BNP.

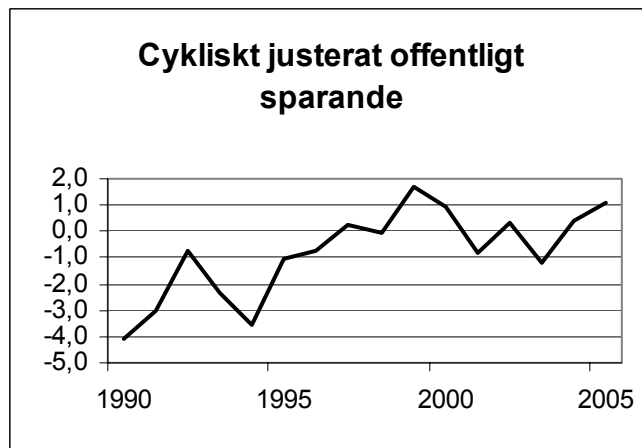
3) Timlön.

4) Positivt tal innebär depreciering

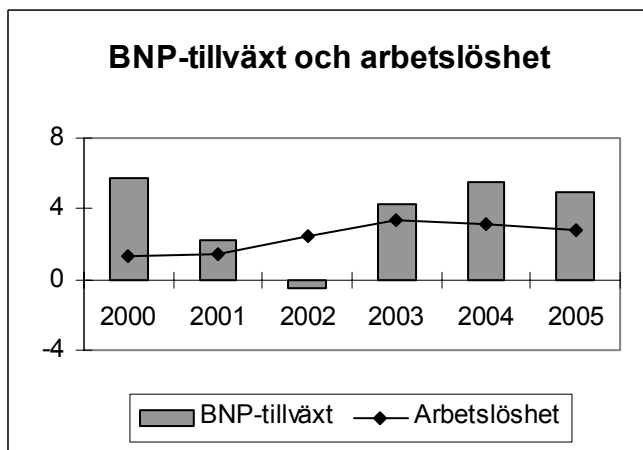
Källor: Islands statistik och Finansdepartementet.

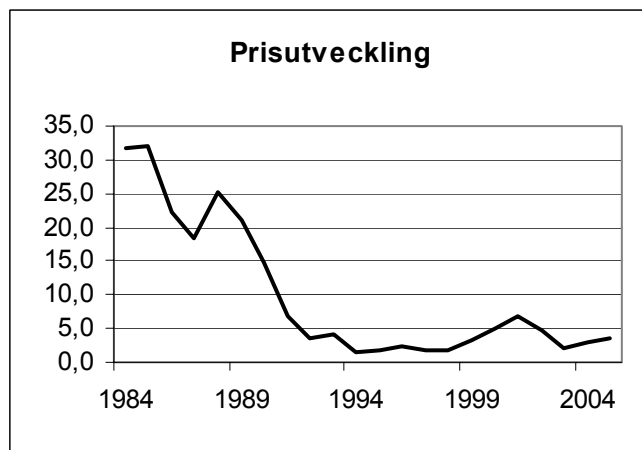
Figur 4.1 Korta och långa nominella räntor. Procent.
Källa: OECD och Finansdepartementet.

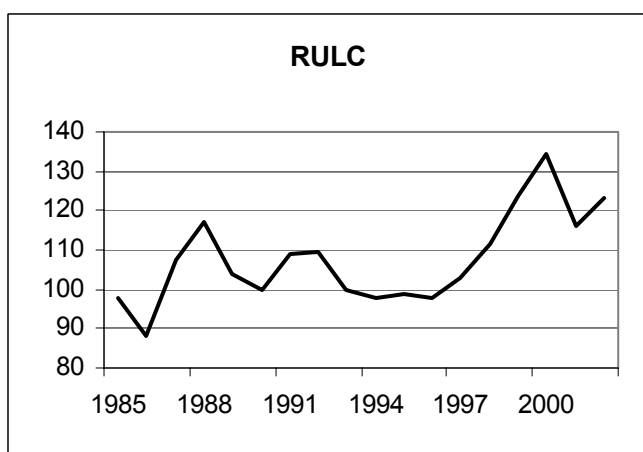
Figur 4.2 Cykliskt justerat offentligt sparande. Procent av BNP.
Källa: Finansdepartementet.

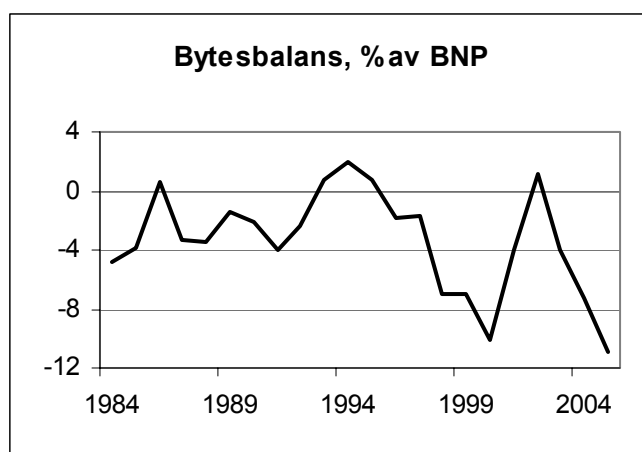
Figur 4.3 BNP-tillväxt och arbetslöshet. Procentuell förändring från föregående år och procent av arbetskraften.
Källa: Islands Statistik och Finansdepartementet.

Figur 4.4 Konsumentprisindex. Procentuell förändring från föregående år.
Källor: Islands Statistik och Finansdepartementet.

Figur 4.5 Relativ lönekostnad per producerad enhet. Basår 1990.
Källa: OECD.

Figur 4.6 Bytesbalans. Procent av BNP.
Källa: Islands Statistik och Finansdepartementet.

5. Norge

5.1 Den økonomiske politikken

Arbeid til alle, økt verdiskaping og videreutvikling av det norske velferdssamfunnet er blant hovedmålene for den økonomiske politikken i Norge. For å nå disse målene er finanspolitikken lagt opp med utgangspunkt i retningslinjer som innebærer at petroleumsinntektene gradvis fases inn i norsk økonomi, om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av Statens petroleumsfond (handlingsregelen). Det skal samtidig legges vekt på å jevne ut svingninger i økonomien, for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet. Den operative gjennomføringen av pengepolitikken rettes inn mot lav og stabil inflasjon, definert som en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 pst.

Retningslinjene for en gradvis og opprettholdbar økning i bruken av petroleumsinntektene i norsk økonomi gir budsjettpolitikken en mellomlangsigte forankring. Samtidig innebærer retningslinjene at pengepolitikken har en klar rolle i å stabilisere den økonomiske utviklingen. Pengepolitikkenes langsiktige oppgave er å gi økonomien et nominelt ankerfeste. På kort og mellomlang sikt må pengepolitikken avveie hensynet til lav og stabil inflasjon opp mot hensynet til stabilitet i produksjon og sysselsetting.

Bruken av oljeinntekter over statsbudsjettet er kommet opp på et høyt nivå. I 2004 om lag 25 mrd. kroner over forventet realavkastning av Petroleumsfondet. Betydelige revisjoner av anslagene for det strukturelle underskuddet og kapitalen i Petroleumsfondet gjennom de siste årene bidrar til dette gapet, og understreker samtidig at handlingsregelen ikke kan anvendes mekanisk. De budsjettpolitiske retningslinjene understreker at svingninger i fondskapitalen og i faktorer som påvirker det strukturelle underskuddet, ikke bør slå direkte ut i budsjettpolitikken i det enkelte år. Dersom en nå skulle bringe bruken av petroleumsinntekter ned på linje med forventet realavkastning av kapitalen i Statens petroleumsfond, måtte budsjettpolitikken ha vært strammet kraftig til. En slik brå omlegging av politikken ville ha vært i strid med intensjonen bak retningslinjene om jevn innfasing av oljeinntektene, og heller ikke riktig i den konjunkturfase norsk økonomi har vært inne i.

Over tid må imidlertid statsbudsjettet være i balanse, inklusive avkastningen på statens finansformue. For at budsjettpolitikken skal være opprettholdbar over tid må derfor bruken av oljeinntekter bringes tilbake til banen som følger av handlingsregelen, dvs. det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet må være på linje med forventet realavkastning av Petroleumsfondet.

Innretningen av budsjettpolitikken de siste par årene, har gitt rom for betydelige lettelser i pengepolitikken. En reversering av kronestyrkingen gjennom 2002 har dempet presset på konkurranseutsatt sektor, og lave renter gir nå sterke impulser til vekst i den innenlandske etterspørselen. I den nåværende konjunktursituasjonen, der oppgangen i norsk økonomi er i ferd med å vinne fotfeste, vil en betydelig styrking av kronen på nytt kunne sette det konkurranseutsatte næringslivet i en meget vanskelig situasjon. Den 6. oktober la den norske regjeringen fram sitt budsjett for 2005. Budsjettpolitikken for 2005 er innrettet slik at den understøtter en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting.

Det er i budsjettet for 2005 lagt stor vekt på å gjennomføre en skattereform som bl.a. kan bidra til økt likebehandling av ulike former for arbeidsinntekt og stimulere til økt

yrkesdeltakelse. Netto skattelettelser kombineres med en viss forskyvning av samlet skattebyrde fra arbeid til forbruk, ved at merverdiavgiftssatsene øker med 1 prosentpoeng.

De sentrale hensynene nevnt over er reflektert i budsjettopplegget for 2005 på følgende måte:

- Regjeringen foreslår et budsjett med et strukturelt, oljekorrigert underskudd på 66,4 mrd. kroner. Dette innebærer at det brukes vel 24 mrd. kroner mer i 2005 enn det en mekanisk anvendelse av handlingsregelen tilsier. Merbruken av oljeinntekter avtar moderat fra 2004.
- Budsjettopplegget virker om lag nøytralt på den økonomiske aktiviteten når en tar hensyn til sammensetningen av budsjettets inntekts- og utgiftsside.
- Samlet sett innebærer budsjettforslaget for 2005 netto skattelettelser på 1,65 mrd. kroner. Reduserte skatter virker mindre ekspansivt på økonomien enn en tilsvarende økning i offentlig kjøp av varer eller tjenester. En slik innretning av budsjettpolitikken vil dermed bidra til å dempe press på kronekursen, og støtte opp under målet om et sterkt, konkurransedyktig næringsliv.
- En reel underliggende vekst i statsbudsjettets utgifter på vel $1\frac{3}{4}$ pst.

5.2 Den økonomiske utviklingen

Etter to år med relativt svak utvikling i norsk økonomi tok veksten seg opp i andre halvår i fjor, og verdiskapingen i Fastlands-Norge ventes å vokse sterkere enn trend både i år og neste år. Betydelige rentenedsettelse gjennom fjoråret har bidratt til sterk vekst i det private forbruket, og i inneværende år har også boliginvesteringene økt. Deler av bedriftsinvesteringene i Fastlands-Norge har også tatt seg opp. Sterk vekst i importen av tradisjonelle varer underbygger bildet av relativt sterk vekst i innenlandsk etterspørsel, men viser samtidig at en betydelig del av oppgangen i innenlandsk etterspørsel retter seg mot utenlandsproduserte varer og tjenester. Økt markedsvekst og svekket kronekurs har bedret situasjonen for de konkurranseutsatte næringene. Konkurranseevnen til de konkurranseutsatte bedriftene er påvirket av flere år med sterkere lønnsvekst enn hos våre handelspartnere og økt konkurranse fra flere land. Det gjenspeiler seg i betydelige tap av markedsandeler for norske produsenter både på hjemmemarkedet og på eksportmarkedene. Oljeinvesteringene er på et høyt nivå, og investeringene ventes å øke ytterligere med $9\frac{1}{2}$ pst. i år og $13\frac{1}{4}$ pst. neste år. Alt i alt anslås nå BNP for Fastlands-Norge å øke med 3,2 pst. i 2004 og 3,1 pst. i 2005. BNP i alt er ventet å øke med 2,4 pst. i 2004 og med 3,1 pst. i 2005.

Økt vekst i fastlandsøkonomien har gitt bedring i arbeidsmarkedet. Det er særlig i tjenesteytende næringer at sysselsettingen har økt, men også i bygge- og anleggsbransjen vokser tallet på ansatte. I forhold til den sterke aktivitetsveksten i fastlandsøkonomien det siste året har imidlertid bedringen i arbeidsmarkedet vært mer moderat. En forklaring på dette kan være at bedriftene er tilbakeholdene med nyansettelser inntil konjunkturomslaget får feste. AKU-ledigheten utgjorde i 2. kvartal i år sesongjustert 4,5 pst. av arbeidstyrken, som er 0,2 prosentpoeng lavere enn i samme periode i fjor. Det ventes at ledigheten vil gå ned til 4,4 pst. som gjennomsnitt for inneværende år til 4,1 pst. i 2005. Sysselsettingen anslås å øke med 0,3 pst. i år og med 0,8 pst. neste år.

Veksten i konsumprisene (KPI) de siste par årene har vært sterkt påvirket av store svingninger i energiprisene. Etter en kraftig økning i vintermånedene 2002/2003 falt elektrisitetsprisene gjennom første halvår 2003, og bidro til at konsumprisene i januar i år var 1,8 pst. lavere enn året før. En mer stabil utvikling i elektrisitetsprisene i inneværende år har bidratt til at veksten i KPI har tatt seg opp igjen. Veksten i KPI justert for avgiftsendringer og utenom energivarer (KPI-JAE) har vært svært lav så langt i år. Den lave underliggende prisveksten må ses i

sammenheng med lav vekst i husleiene og med at importprisene har fortsatt å falle til tross for kronesvekkelsen gjennom fjoråret. I tillegg har økt konkurranse gitt prisfall på enkelte varer og tjenester. Oppgang i prisene på importerte konsumvarer ventes å bidra til at prisveksten vil ta seg noe opp framover, og veksten i KPI-JAE anslås til ¼ pst. i 2004 og 1¾ pst. i 2005. Veksten i konsumprisene i alt anslås til ½ pst. i inneværende år og 2¼ pst. neste år. Som en del av det samlede skatteopplegget er det foreslått en økningen i merverdisatsene (VAT) på ett prosentpoeng i budsjettet for 2005. Dette er anslått å trekke veksten i KPI opp med vel ½ prosentpoeng i 2005.

Lønnsveksten har avtatt klart siden 2002, og anslås til 3¾ pst. for 2004. Lønnsoverhenget ser ut til å bli vesentlig høyere inn i 2005 enn for innværende år, og det legges til grunn en årslønnsvekst på 4 pst. i 2005. Til sammenlikning anslås lønnsveksten hos våre handelspartnere til 3 pst. både i år og til neste år.

I Nasjonalbudsjettet for 2005 legges det til grunn en gjennomsnittlig oljepris på 250 kroner pr. fat i 2004 og 230 kroner pr. fat i 2005. Dette er en økning med 50 kroner pr. fat i forhold til anslagene som ble gitt i Revidert nasjonalbudsjett 2004.

Tabell 5.1 Nyckeltal för Norges ekonomi. Procentuell förändring.

	Mdr. kronor			
	2003	2003	2004	2005
<i>Faste priser</i>				
Hushållens konsumtion	721,9	3,8	4,5	4,0
Offentlig konsumtion	353,3	1,4	2,2	1,7
Fasta bruttoinvesteringar	261,3	-3,7	7,1	5,8
Oljeverksamhet	63,3	15,8	9,4	13,2
Företag	93,3	-10,1	4,3	3,7
Bostäder	53,7	-5,2	10,3	4,8
Myndigheter	47,5	10,1	3,2	0,3
Lagerinvesteringar ²⁾		-0,8	0,3	0,0
Total inhemsk etterfrågan	1350,8	0,6	4,8	3,8
Export	646,4	1,2	1,2	3,2
Import	433,5	2,2	7,6	5,0
Bruttonationalprodukt	1563,7	0,4	2,4	3,1
Varav: Fastlands-Norge	1246,1	0,6	3,2	3,1
Sysselsättning, personer	..	-0,6	0,3	0,8
Arbetsløshet (% av arbeidskraften)	..	4,5	4,4	4,1
Konsumtionsprisindex	..	2,5	½	2¼
Løn ³⁾	..	4,5	3¾	4
Effektiv valutakurs ⁴⁾	..	-3,0	3,9	-0,4
Bytesforhållande	..	-1,9	2,6	-0,3
Bytesbalans (% av BNP)	..	12,9	14,2	12,3
3-månaders penningmarknadsrenta (nivå)	..	4,1	2	2,5

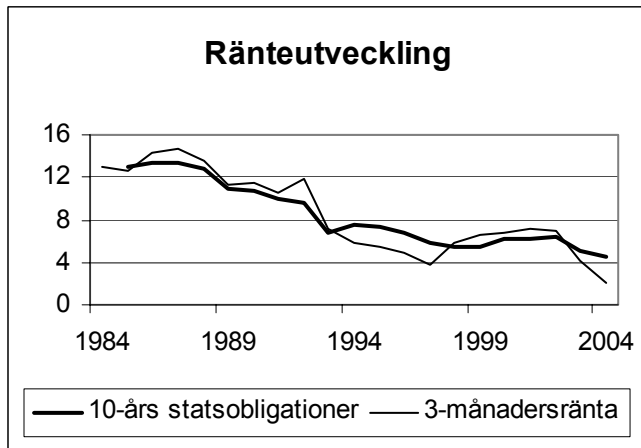
1) Beräknet i fasta priser, basår 2001.

2) Förändring i % av föregående års BNP.

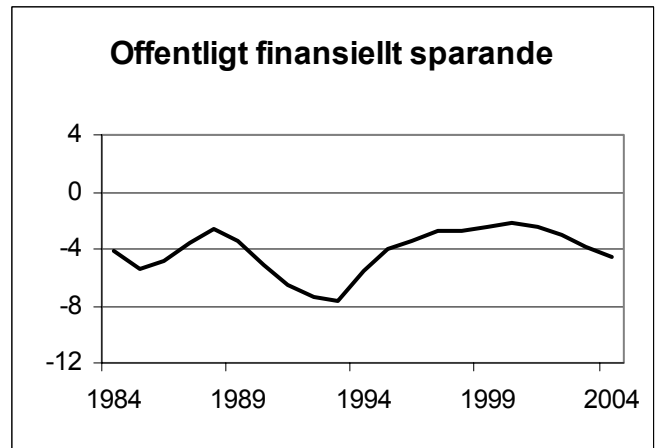
3) Årslön.

4) Positivt tal innebær depreciering.

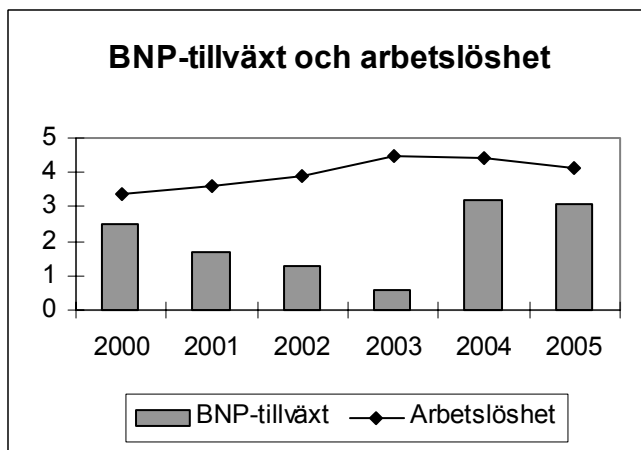
Källor: Finansdepartementet och Statistisk sentralbyrå.

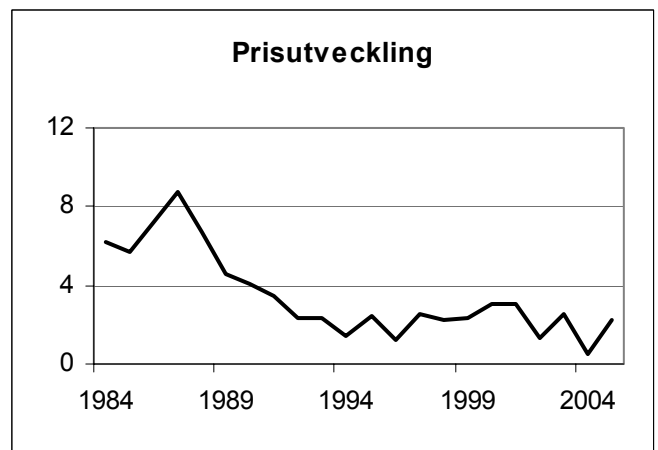
Figur 5.1 Korta och långa nominella räntor. Procent.
Källa: EcoWin och Finansdepartementet.

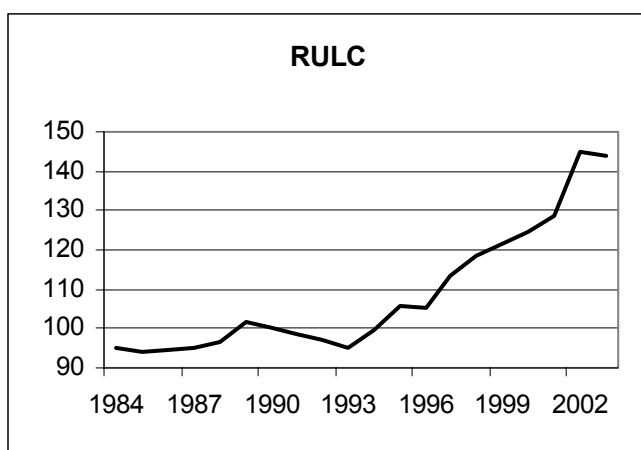
Figur 5.2 Cykliskt justerat offentligt sparande. Procent av BNP.
Källa: Statistisk sentralbyrå och Finansdepartementet.

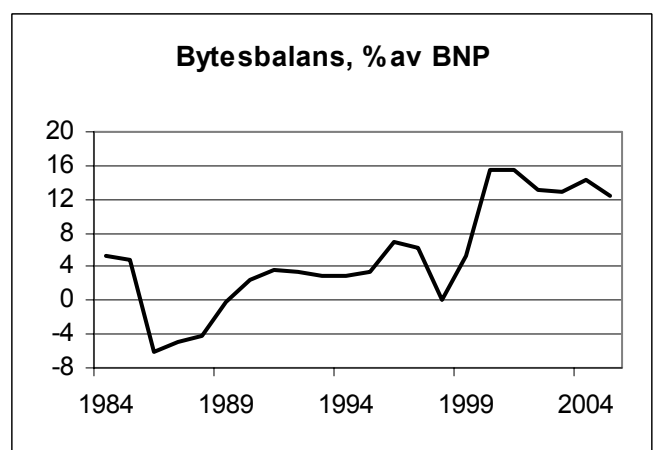
Figur 5.3 BNP-tillväxt för Fastlands-Norge og arbeidsløshet. Procentuell förändring från föregående år og procent av arbeidskraften.
Källa: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

Figur 5.4 Konsumentprisindex. Procentuell förändring från föregående år.
Källa: EcoWin og Finansdepartementet.

Figur 5.5 Relativ lönekostnad per producerad enhet. Basår 1990.
Källa: OECD.

Figur 5.6 Bytesbalans. Procent av BNP.
Källa: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet.

6. Sverige

6.1 Den ekonomiska politiken

Finanspolitikens främsta uppgift är att lägga grunden för uthålligt hög tillväxt och full sysselsättning genom att upprätthålla sunda offentliga finanser. Två övergripande budgetpolitiska mål styr regeringens budgetpolitik: överskottsmålet för de offentliga finanserna och utgiftstaket för staten.

Sedan år 2000 gäller ett överskottsmål för de offentliga finanserna på 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Överskottsmålet motiveras i första hand av behovet att stärka den offentliga sektorns finansiella ställning inför de framtida demografiska påfrestningarna på de offentliga välfärdssystemen. Samtidigt innebär målet att det skapas en buffert för att undvika alltför stora underskott i en lågkonjunktur. Med utgångspunkt från det övergripande målet anger regeringen i budgetpropositionen preciserade överskottsmål för nästkommande budgetår. Det preciserade överskottsmålet bestäms med hänsyn till konjunkturläge och resursutnyttjande i svensk ekonomi. Efter det stora överskottet under högkonjunkturen 2000 har den offentliga sektorns finansiella sparande minskat. Det beror på en svag konjunktur med minskande skatteinkomster och ökad arbetslöshet samt på en expansiv finanspolitik. Som ett genomsnitt uppgick överskottet i de offentliga finanserna åren 2000–2003 till 2,0 %. För 2004 förväntas överskottet uppgå till 0,7 %, vilket är högre än det uppsatta målet om 0,5 %. För 2005 föreslås det preciserade överskottsmålet fastställas till minst 0,5 % av BNP. Inriktningen av finanspolitiken innebär att det finansiella sparatet beräknas uppgå till 0,6 % av BNP.

Budgetpolitikens främsta styrinstrument är utgiftstaken. De årliga statliga utgifterna får inte överstiga den nivå till vilket utgiftstaket är bestämt. Utgiftstaken förhindrar att tillfälligt högre inkomster används för varaktigt högre utgifter. Utgiftstaket har sedan det infördes 1997 klarats samtliga år. För både år 2004 och år 2005 beräknas budgeteringsmarginalen uppgå till ca 0,2 miljarder kronor. Om utgiftstaket för 2004 skulle vara hotat kommer regeringen att vidta åtgärder, främst i form av senareläggningar av utgifter till nästa år. För att hantera risken för ett överskridande av utgiftstaket 2005 avser regeringen vidta ett antal åtgärder som syftar till att den totala nettoförbrukningen av anslagsbehållningarna inte får överstiga noll kronor. Det handlar om åtgärder för att få myndigheter att som huvudregel vare sig utnyttja krediter eller ingående anslagssparande under 2005 samt att medel som står till regeringens disposition som huvudregel inte får användas.

Stabila priser är en förutsättning för en ekonomisk politik för hög tillväxt och full sysselsättning. Riksdagen har lagt fast att den övergripande uppgiften för penningpolitiken är prisstabilitet. Riksbanken bedriver på denna grund penningpolitiken självständigt. Riksbanken definierar prisstabilitet som att ökningen av konsumentprisindex skall begränsas till 2 % med en tolerans på 1 %enhet uppåt och nedåt. Regeringen stöder penningpolitikens inriktning och står bakom inflationsmålet.

6.2 Den ekonomiska utvecklingen

Den svenska ekonomin har visat en god utveckling hittills i år. Industrikonjunkturen är stark och exporten ökar i snabb takt. Därtill tycks de senaste årens utveckling med fallande investeringar vara bruten. BNP bedöms i år öka med 3,5 %. Bortsett från effekten av att antalet arbetsdagar är betydligt fler än i fjol bedöms ökningen bli 2,9 %. Den goda utvecklingen har hittills inte omfattat arbetsmarknaden. Sänkta inkomstskatter och ytterligare

resurser till kommunerna bidrar 2005 till att stärka den inhemska efterfrågan. Därmed stiger sysselsättningen och den öppna arbetslösheten faller tillbaka. BNP-ökningen väntas bli 3,0 %.

Den goda exportutvecklingen 2004 hänger samman med den starka internationella konjunkturen. Dessutom har svenska företag inom teleprodukt- och motorfordonsindustrin stora exportframgångar. Varuexporten bedöms öka med goda 9,9 % i år. Omvärldens efterfrågan på svenska exportvaror bedöms växa i högre takt 2005 än 2004. Vidare innebär de senaste årens starka produktivitetstillväxt och fallande enhetsarbetskostnader att exportindustrins konkurrenskraft är god. Exporttillväxten hålls dock tillbaka av att kronan väntas förstärkas och en lägre tillväxt i branscherna motorfordon och teleprodukter. Varuexporten bedöms öka med 7,6 %.

Varuimporten är normalt mycket följsam till varuexporten men under första halvåret var skillnaden ovanligt stor. Framöver förutses företagen åter öka sina lager. Inhemsk efterfrågekomponenter med ett högt importinnehåll väntas också visa en stark utveckling. Dessa förhållanden, tillsammans med den fortsatt goda exporttillväxten, talar för en importåterhämtning. Därtill bidrar kronans förväntade förstärkning till en dämpning av importpriserna, vilket bör stimulera importefterfrågan ytterligare. Av dess skäl bedöms varuimporten öka med 6,5 % i år och 7,7 % nästa år. Tjänstehandelns tillväxtbidrag bedöms ligga när noll såväl i år som nästa år.

Efter tre år med fallande investeringar pekar de flesta tecken på stigande investeringar i år och nästa år. Låga räntor verkar stimulerande. Vändningen är starkast i industrin där vinstläget har förbättrats påtagligt och kapacitetsutnyttjandet ligger på en historiskt hög nivå. Den gynnsamma globala utvecklingen innebär goda förutsättningar för en stark investeringsuppgång. Även i tjänstesektorn ökar investeringarna i år och nästa år. Bilden är dock splittrad. Investeringarna i de industrinära tjänstebanscherorna bedöms redan i år öka i god takt. Vad gäller byggandet av kommersiella lokaler har utvecklingen under ett antal år varit mycket svag. Nästa år väntas dock en blygsam uppgång. Efterfrågan på småhus och bostadsrätter stimuleras av det låga ränteläget och hushållens goda förmögenhetsställning. Bostadsinvesteringarna, dvs. nybyggnation och ombyggnation, ökar i god takt. De statliga investeringarna ökar till följd av infrastruktursatsningar. Sammantaget bedöms investeringarna öka med 3,2 % i år och 4,0 % 2005.

Under första halvåret i år tillgodosåg företagen inom handeln och industrin en del av efterfrågan genom att minska sina lager. Generellt sett är nu företagen nöjda med sin lagersituation och lagren väntas öka i takt med produktionen. Första halvårets lageravveckling väntas dock leda till att lagren i år dämpar BNP-tillväxten med ca 0,1 procentenheter. Nästa års lageruppsygnad ger ett positivt bidrag till BNP-tillväxten på 0,2 procentenheter.

De flesta tecken tyder på att hushållens konsumtion även fortsättningsvis kommer att utvecklas väl. Hushållens förmögenhetsställning är god och deras tillförsikt inför framtiden har stärkts under loppet av innevarande år. Nästa år väntas en positiv utveckling på arbetsmarknaden bidra till ökad konsumtion genom ökad optimism och stigande inkomster. Sänkta skatter bidrar också till att disponibelinkomsterna växer nästa år. Hushållen påverkas även positivt av att arvs- och gåvoskatten tas bort. Hushållens konsumtion bedöms öka med 2,4 % i år och med 2,7 % 2005. Därmed faller sparkvoten något.

Ett stort antal kommuner har haft problem med att uppfylla kravet om en ekonomi i balans. För att vända underskotten till överskott inleddes under förra året besparingsprogram i många

kommuner och landsting vilka väntas få genomslag i år. Det höga antalet vardagar i år leder till att den faktiska konsumtionsvolymen beräknas öka med 1,1 %, men den underliggande utvecklingen beräknas vara ca 1 procentenhet lägre. En stark inkomstutveckling nästa år i kommunsektorn möjliggör en konsumtionsökning på 1,5 % samtidigt som det finansiella sparandet och resultatet stärks.

Trots årets goda BNP-tillväxt bedöms sysselsättningen minska. Ledande indikatorer visar att arbetskraftsefterfrågan alltfjämt är svag, om än inte fullt så svag som tidigare. Vissa industrinära tjänstebranscher, t.ex. uppdragsverksamhet och datakonsulter har till och med tydligt expansiva anställningsplaner. Positivt är också att antalet varsel har minskat något. Den allmänna konjunkturförbättringen bedöms på sikt leda till att arbetskraftsefterfrågan ökar. De ytterligare medel som tillförs kommunerna väntas bidra till en god kommunal sysselsättningstillväxt nästa år. Hushållens efterfrågan på tjänster, som under 2002 och 2003 varit återhållsam, bedöms successivt förstärkas. Antalet sysselsatta i tjänstesektorn väntas bl.a. av detta skäl öka 2005. Industrisysselsättningen upphör att minska nästa år. Sammanfattningsvis väntas årets prognoserade sysselsättningsminskning på 0,6 % vändas till en sysselsättningsuppgång på 0,8 % 2005. Sysselsättningsökningen väntas ge ett relativt kraftigt genomslag i den öppna arbetslösheten som sjunker från 5,6 % till 5,1 %. Den måttliga tillväxten i arbetskraftsutbudet beror bl.a. på befolkningens åldersmässiga sammansättning och på att antalet deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program ökar.

Ett uttryck för de senaste årens svaga arbetskraftsefterfrågan är löneutvecklingen. I år väntas lönerna stiga med 3,4 %. Eftersom det finns gott om lediga resurser på arbetsmarknaden ökar nästa års sysselsättningsuppgång endast marginellt trycket på lönebildningen. Löneökningstakten bedöms 2005 uppgå till 3,5 %.

Måttliga löneökningar och en god produktivitetutveckling innebär att kostnadstrycket i ekonomin väntas vara fortsatt lågt. Det inhemska inflationstrycket bedöms dock öka något allteftersom lediga resurser tas i anspråk och hushållens efterfrågan växer sig starkare. Den goda internationella konjunkturutvecklingen förutses leda till att internationella varupriser börjar stiga, men kronans förväntade förstärkning dämpar importpriserna. Sammantaget kan det underliggande inflationstrycket beskrivas som lågt men svagt stigande. KPI-inflationen beräknas vara 2,1 % i slutet av 2005.

6.3 Utsikterna på medellång sikt

På längre sikt är det svårt att förutsäga konjunktursvängningar. Beräkningar för åren 2006 och 2007 bygger istället på en bedömning om att det i slutet av 2005 finns outnyttjade resurser i svensk ekonomi som kan tas i anspråk utan att det uppstår inflationsdrivande löneökningar. BNP kan därmed öka något snabbare även efter 2005 än vad som uppskattas vara möjligt på lång sikt. Bedömningarna av resursläget och den potentiella tillväxten innebär att BNP ökar i kalenderjusterade termer med 2,5 % år 2006 och med 2,3 % år 2007. Som en följd av detta utvecklas sysselsättningen väl och den öppna arbetslösheten minskar till 4,2 % 2007. Den reguljära sysselsättningsgraden för personer i åldern 20-64 år beräknas stiga och uppgå till 77,4 % 2007.

Tabell 6.1 Nyckeltal för Sveriges ekonomi. Procentuell förändring.¹⁾

	Mdr. kronor			
	2003	2003	2004	2005
<i>Fasta priser</i>				
Hushållens konsumtion	1195	1,9	2,4	2,7
Offentlig konsumtion	691	0,6	0,9	0,8
Fasta bruttoinvesteringar	383	-2,0	3,2	4,0
Näringsliv, exkl. bostäder	261	-2,6	2,4	4,6
Bostäder	53	3,6	9,8	4,2
Myndigheter	69	-3,5	1,3	1,6
Lagerinvesteringar ²⁾	8	0,2	-0,1	0,2
Total inhemsk efterfrågan	2277	1,1	2,0	2,6
Export	1066	5,5	8,8	7,5
Import	904	5,0	5,9	7,4
Bruttonationalprodukt	2439	1,6	3,5	3,0
Sysselsättning, personer	..	-0,3	-0,6	0,8
Arbetslöshet (% av arbetskraften)	..	4,9	5,6	5,1
Konsumtionsprisindex	..	1,4	0,9	2,1
Lön ³⁾	..	3,5	3,4	3,5
Effektiv valutakurs ⁴⁾	..	-5,1	0,8	-1,8
Bytesförhållande	..	0,1	-1,4	1,1
Bytesbalans (% av BNP)	..	6,4	7,1	7,7
6-månaders statsskuldväxel (nivå)	..	2,70	2,60	3,40

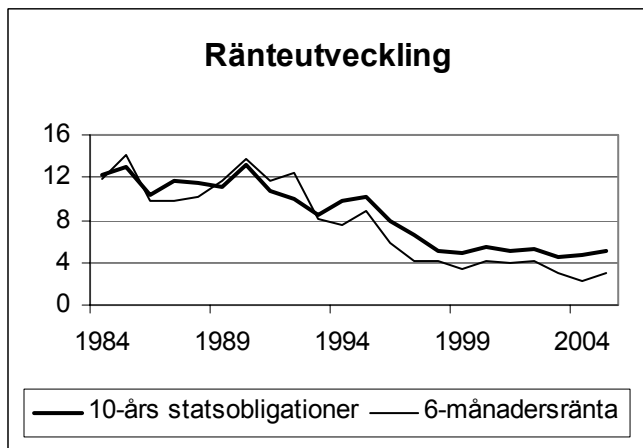
1) Beräknat i fasta priser, basår 2003.

2) Förändring i % av föregående års BNP.

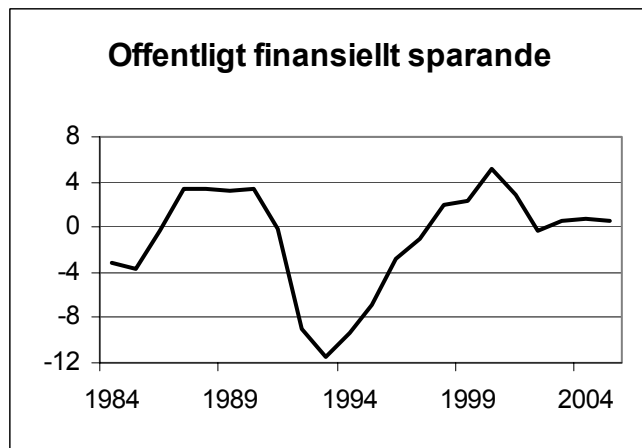
3) Nominell timlön.

4) Positivt tal innebär depreciering.

Källor: Finansdepartementet, Arbetsmarknadsstyrelsen, Medlingsinstitutet, Statistiska centralbyrån

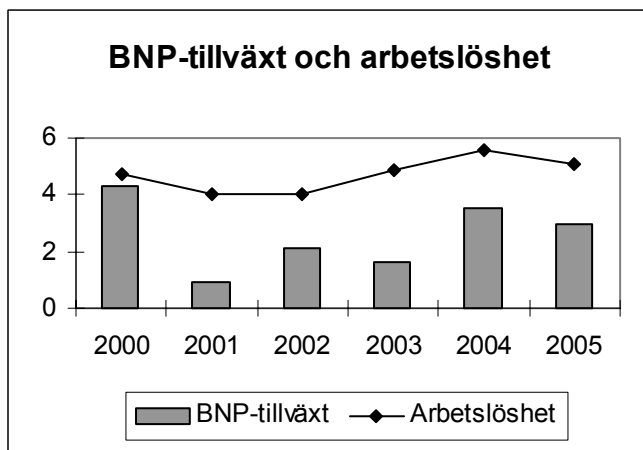

Figur 6.1 Korta och långa nominella räntor. Procent.
Källa: EcoWin och Finansdepartementet.

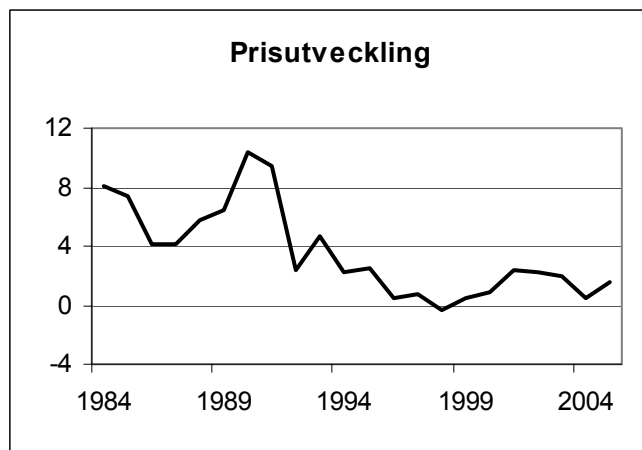
Figur 6.2 Offentligt finansiellt sparande. Procent av BNP.

Källa: Finansdepartementet.

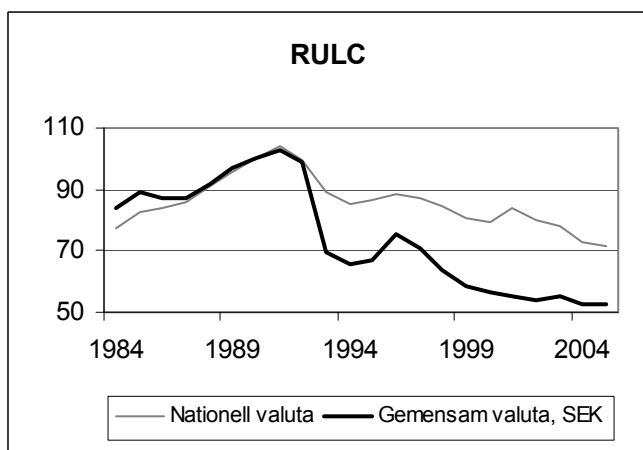
Figur 6.3 BNP-tillväxt och arbetslöshet. Procentuell förändring från föregående år och procent av arbetskraften.

Källa: Finansdepartementet.

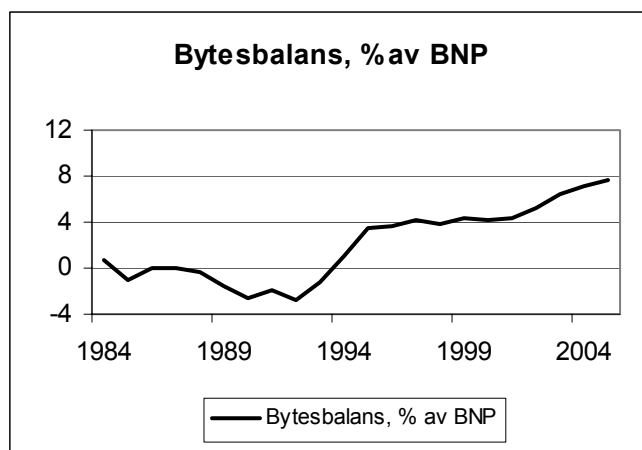
Figur 6.4 Konsumentprisindex. Procentuell förändring från föregående år.

Källa: EcoWin och Finansdepartementet.

Figur 6.5 Relativ lönekostnad per producerad enhet. Basår 1990.

Källa: OECD.

Figur 6.6 Bytesbalans. Procent av BNP.

Källa: Finansdepartementet.